

Eesti Maaülikool
Majandus- ja sotsiaalinstituut

Anni Haavakats

**ELLUVIIDUD LEADER PROJEKTIDE MÕJU MAAELU
ARENGULE IDA-HARJUMAA LEADER
TEGEVUSPIIRKONNAS**

Magistritöö sotsiaalteaduse magistrikraadi taotlemiseks

Ökonoomika ja ettevõtluse eriala

Juhendaja: Ants-Hannes Viira, MSc

Tartu 2014

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1. MAAELU.....	7
1.1 Maaelu ja selle tähendus.....	7
1.2 Protsessid, mis on kujundanud maaelu	8
1.2 Maaelu arengu mõõtmine	10
2 LEADER LÄHENEMINE MAAELU ARENGULE	13
2.1 Leader lähenemise kujunemine	13
2.2 Leaderi roll maaelu arendamises	14
2.3 Leader lähenemise seitse põhielementi	15
2.4 Leader toetuste taotlusprotsess Eestis	17
3 IDA–HARJU KOOSTÖÖKOJA TUTVUSTUS JA TEGEVUSPIIRKOND	18
3.1 Ida–Harju Koostöökoda	18
3.2 Paiknemine ja asustus.....	20
3.3 Tegevuspiirkonna rahvastik	21
4 METOODIKA JA VALIMI KIRJELDUS	24
4.1 Metoodika.....	24
4.2 Valim	25
5 Uurimistöö tulemused	28
5.1 Üldankeedi tulemuste analüüs	29
5.2 Projektipõhise ankeedi vastuste analüüs	42
5.2.1 Hetkeolukorra kaardistamine	42
5.2.2 Elluviidud Leader projektide mõju hindamine	45
5.2.3 Teeme koos meetme projektide analüüs	46

5.2.4	Kodukant korda meetme projektide analüüs.....	47
5.2.5	Tööd ja leiba meetme projektide analüüs.....	48
KOKKUVÕTE.....		50
KASUTATUD KIRJANDUS		52
LISAD		55
Lisa 1 Leader tegevusgrupid Eestis		55
Lisa 2 Üldankeet		56
Lisa 3 Projektipõhine ankeet.....		61
Lisa 4 Elukeskkonnaga seotud tegurite muutus Ida-Harju Koostöökoja Leader tegevuspiirkonnas valdade lõikes 2010-2013		64
Lisa 5 Üldtegurite muutus Ida-Harju Koostöökoja Leader tegevuspiirkonnas valdade lõikes 2010-2013.....		66
Lisa 6 Meede 1.1 TEEME KOOS.....		70
Lisa 7 Meede 1.2 KODUKANT KORDA		71
Lisa 8 Meede 2.1 TÖÖD JA LEIBA.....		72
SUMMARY		73

SISSEJUHATUS

Sõna „maaelu“ võib meist iga ühe jaoks omada erinevat mõtet või tähendust. Mõnele assotseerub maaelu pelgalt põllumajandusega, teisele võib see tähendada rahulikku ja puhta õhuga keskkonda, kus on hea võimalus ennast linnaelust nõ välja lülitada. Inimestele, kes puutuvad igapäevaselt maaelu ja selle arendamise protsessidega kokku, tähendab maaelu usutavasti hoopis midagi laialdasemat, kui paar eelnimetatut mõtet.

Täna on käes periood, kus enamik maaelu arenguga seotud inimesi peavad mõtlema, millisena nad soovivad näha Eesti maaelu aastal 2020. Seda kõike seepärast, et Eesti Maaelu arengukava 2007-2013 on jõudnud lõpule. Samuti ka sinna alla kuuluv Eesti Maaelu arengukava neljanda telje Leader meede, mis on suunatud läbi kohalike tegevusgruppide toetamise katma piirkondlike vajadusi.

Eesti maaelu arengu poliitika oluliseks mõjutajaks on olnud Euroopa Liit. Enne sellega liitumist oli Eestil võimalus saada osa maaelu ja põllumajanduse arendamise programmist nimega SAPARD (2001-2003). Hiljem valmistati ette ja kinnitati Eesti riiklik arengukava 2004-2006 (RAK) ja Eesti Maaelu arengukava 2004-2006. Möödunud programmeerimisperioodil 2007-2013 koondusid kõik maaelu arengu toetusmeetmed (teljed) Eesti Maaelu arengukavasse 2007-2013.

Nagu juba ülal mainitud, siis praeguseks hetkeks on läbi saanud Eesti Maaelu arengukava 2007-2013 programmiperiood ning alanud uus rahastuse periood 2014-2020. Tulevikku vaatamiseks on eelkõige vaja heita pilk minevikku. Üks võimalus selleks on hinnata, millises suunas on konkreetselt Leader meede suutnud maaelu arengut mõjutada. Autor peab siinkohal silmas uurimisküsimust, kas maaelu on arenenud tänu Leaderile pigem positiivses suunas või on olnud mõju hoopis vastupidine. Kuna 2007-2013 oli Eesti jaoks Leader meetme rakendamine esimene programmiperiood (Euroopa tasandil alustati sellega juba 1991. aastal), siis seetõttu on mõnevõrra keerulisem valida välja need kõige sobivamad mõõdikud, millega maaelu arengut mõõta.

Käesoleva magistritöö on eesmärgiks välja selgitada millises suunas on 2010-2013 Leader meetme rakendamine mõjutanud maaelu arengut Ida-Harju Leader tegevuspiirkonnas. Teema aktuaalsus seisnebki selles, et autor uurib ühe Eesti Leader kohaliku tegevusgrupi (Ida-Harju Koostöökoda MTÜ) elluviidud Leader projektide mõju maaelu arengule.

Mõju hindamiseks viis autor veebikeskkonnas läbi uuringu, kuhu kaasati kõik Ida-Harju Koostöökoja Leader tegevuspiirkonna (sh Anija vald, Raasiku vald, Kose vald, Aegviidu vald) organisatsioonid, kelle Leader projektid on saanud heakskiidu ning ühtlasi ka käesoleva uuringu alguseks (01.01.2014) elluviidud (Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti poolt toetus välja makstud). Ida-Harju Koostöökoda on Eestis kõige noorem asutatud tegevusgruppidest, seetõttu on ka uuringu vaadeldavaks perioodiks antud piirkonnas 2010-2013. Tulemuste hindamisel ja analüüsimisel kasutas autor programmi Microsoft Excel. Samuti teostas autor dokumentide analüüsi (projektitaotlused, kuludeklaratsioonid jne). Viimaste kasutamiseks oli autoril Ida-Harju Koostöökoja poolt tagatud juurdepääs.

Autoripoolne hüpotees on: Ida-Harju Leader tegevuspiirkonnas elluviidud Leader projektid on mõjutanud positiivses suunas antud piirkonna maaelu arengut.

Esmased andmete allikad on magistritöö puhul eelkõige ankeetküsitluste vastused.

Teisesed andmeid antud magistritöö puhul on projektitaotlused ja kuludeklaratsioonid.

Magistritöö teoreetilises osas kirjeldab autor maaelu olemust ning protsesse, mis on viimase 20 aasta jooksul maaelu kujundanud. Samuti on keskendutud maaelu arengu mõõtmise mõjuteguritele. Lahti on seletatud ka Leaderi roll maaelu arengus. Autor tutvustab Ida-Harju Leader tegevuspiirkonda ning annab põgusama ülevaate metoodikast, mida on kasutatud algandmete kogumiseks ja nende töötlemiseks. Teoreetiline osa sisaldab magistritöö analüüsi, koos töö tulemuste ja järeldustega.

Autor soovib tänu avaldada uuringus osalenud Ida-Harju Koostöökoja piirkonna organisatsioonidele, kes andsid oma suure panuse antud uuringu teostamiseks ning Ida-Harju Koostöökoja tegevusgrupile. Erilised tänud lähevad autori poolt käesoleva magistritöö juhendaja Ants-Hannes Viirale.

1. MAAELU

1.1 Maaelu ja selle tähendus

Rääkides maaelust on oluline vaadata selle juurde kuuluvaid termineid nagu „maapiirkond“ ja „maainimene“. Samamoodi nagu „maaelu“ on ka eelpool nimetatud kaks mõistet väga laiaulatuslikud ja mitmedimensioonilised. Ametliku määratluse kohaselt on Eestis maapiirkondadeks vallad ja väikelinnad elanike arvuga kuni 4000. Arvestades seda määratlust, siis maainimene on eelkirjeldatud piirkonnas elav inimene. (Maaelu arengu aruanne 2011, lk 11). OECD (Majanduskoostöö ja Arenguorganisatsioon) määratleb maakogukondi kui selliseid, mille rahvastikutihedus on alla 150 elaniku ruutkilomeetril. Maakonna arvestuses satub kogu Eesti maapiirkonna hulka, sest isegi Harjumaal koos Tallinnaga on asustustihedus 120,5 in/km². Kuna valdava enamiku valdade koosseisus olevate linnade ja alevite asustustihedus on alla 150 in/km², ei kajasta OECD metoodika adekvaatselt Eesti maapiirkondade määratlust. Leaderi puhul on senini maapiirkonnana käsitletud ka elanike arvuga (kuni 4000) väikelinnasid. (Eesti Maaelu arengukava 2007-2013).

Maaeluga seotud mõisteid on tegelikult väga raske määratleda ja täpne definitsioon nende kohta puudub. Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalinstituudi poolt koostatud 2011 aasta maaelu arengu aruandes on välja toodud, et maaeluga seotud mõistete tähendus varieerub riigiti. Samuti on oluline, kas käsitletakse neid mõisteid akadeemilisel, poliitilisel või avalikul tasandil. Varieeruvus on ka erinevate koolkondade ja teadlaste lõikes ning erinevates teadusharudes (põllumajandusteadus, majandusteadus, antropoloogia jne). (Maaelu arengu aruanne 2011, lk 12) Maaelu arengu aruandes on pööratud tähelepanu ka piiri hägustumisele maa ja linna vahel. Aruandes on toodud põhjuseks elanike suurenev mobiilsus ja kommunikatsioon, mida võimaldab tänapäeva kiire infotehnoloogia areng. Eeltoodust võib järeldada, et maaeluga seotud mõistete defineerimine on keeruline, sest antud mõisted on oma olemuselt väga hägusad.

Postimehe artiklis „Elu võimalikkusest maal“ toob Eesti publitsist Andres Arrak välja „maaelu on täna kahtlemata luksus ja selle eest tuleb peale maksta“. Autori arvates tuleb küllaltki tihti ette fenomen, kus inimesed arvavad, et maal on elu palju odavam kui linnas. Kuigi inimene saab ise endale põllumaal mingi osa toidust kasvatada, ei tähenda, et kulutusi ei ole. Enamjaolt käiakse toidu ja tarbekaupu ostmas siiski lähimas linnas. Selle jaoks on maal elades vaja enamasti liikumiseks autot, mille ülalpidamine on oluliselt kulukam kui linna ühistransport. Eeltoodud näide ei ole kindlasti ainuke, millega võrrelda maaelu ja linnaelu kulukust.

Et maal elu võimalik oleks ja maalist eluviisi säilitada, siis autori arvates on kõige olulisem keskenduda pikemas perspektiivis sellele, et maapiirkond oleks inimesele sobilik mitte ainult elamiseks vaid ka töötamiseks. Vastasel juhul inimesed liiguvadki maalt suurematesse linnadesse või välismaale. See kõik tuleneb sellest, kui neil puudub võimalus ennast oma kodukohas rakendada. Sellest lähtudes teevad ka inimesed oma elukorraldust puudutavaid valikuid ja otsuseid. Rääkides maapiirkonna töövõimalustest, siis siinkohal on oluline eripalgeliste ettevõtete ja tegevusvaldkondade loomine. See võimaldaks pakkuda rakendust nii oskustöölisele kui ka kõrgharidusega inimestele. (Seeder 2011, lk 5). Autori arvates on mõneti tunda seda, et maapiirkonnas suurem osatähtsus on oskustöölistel. Siinkohal on autor mõelnud seda, et maapiirkonnas on enamasti kõrgharidusega inimestele töövõimalusi vähem. Tuleb tõdeda, et peale Leader-lähenemise rakendamist on vähesel määral juba märgata maapiirkondade mitmekesisustumist. Leader-lähenemine on käesolevas töös põhjalikumalt kirjeldatud järgnevas peatükis. Maaelu mitmekesisustamisega on ehk võimalik tasakaalustada põllumajandustöökohtade kadumise tendentsi.

1.2 Protsessid, mis on kujundanud maaelu

Inimesed, kes elasid enne suuri reforme, peaksid hästi mäletama, milline oli maaelu natuke rohkem kui 20 aastat tagasi. See oli aeg, kus üle poole maatööhõivest moodustas põllumajandus. 2010. aastal oli Eestis tööga hõivatuid 30,9% inimesi vähem kui 1990. aastal. Põllumajanduse, metsamajanduse ja kalapüügi valdkonnas vähenes hõive 85,9% võrra. Maa-asulates on eelnimetatud valdkonnad ainsad, kus hõivatute arv oli aastal

2010. aastal väiksem kui aastal 1990. (Värnik 2014, lk 217). Inimestel oli enne suuremate reformide rakendumist töö kolhoosis või sovhoosis ning esmatarbekaupade soetamiseks ei pidanud minema linna vaid kõik vajaliku sai kätte maapoest. See oli ka aeg, kus maapoed ennast hästi ära majandasid. Praegusel ajal on enamik maapoode välja surnud. Ajal, mil kolhoosid ja sovhoosid likvideeriti, rändasid ka inimesed maalt suurematesse linnadesse. Seoses elukohtade vahetusega pandi ka lapsed linna koolidesse ja nii hakkaski maaelu vaikselt hääbuma. Kui algselt oli põllumajanduses ja metsanduses tööjõu vajadus suur, siis kõrgtehnoloogilisele arengule on inimtööjõudu järjest vähem vajama hakatud. Eelnevast jääb vaid järeldada, et maalistes piirkondades aset leidnud muutused on olnud väga suured. Harjumaa on olnud tegelikult isegi eelisseisundis võrreldes näiteks Lõuna-Eestiga. Seda just seetõttu, et paljud inimesed liikusid ja liiguvad ka praegu äärealadelt Tallinna ja ka Tartu poole.

Maaelu kujunemist viimase 20 aasta jooksul on väga suurel määral kujundanud reformid, mille tulemusel on sovhoosid ja kolhoosid likvideeritud ning see on põhjustanud inimeste rände maapiirkondadest suurematesse linnadesse. Kõik reformid, nii 1989. aasta taluseadus, 1991. aasta maareformiseadus kui ka 1992. aasta põllumajandusreformiseadus ei jätnud maal kedagi puutumata (Värnik 2014, lk 146). Antud reformid on väga olulisel määral mõjutanud ja mõjutavad veel mitmeid aastakümneid maaelu. Reformide tulemusel on plaanimajandusest nüüdseks liigutud turumajandusliku ühiskonna suunas. (Maaelu arengu aruanne, lk 39). Lühidalt öeldes on turumajandus majanduse vorm, kus tootjatel on vaba valik, mida ja kui ta palju toodab (Tracy 1995, lk 6). Viimase 20 aastaga on ka oluliselt Eesti maaelus vähenenud teenuste kättesaadavus ja kvaliteet. Põhjuseks ongi maapiirkondade rahvaarvu kahanemine ja asustustiheduse hõrenemine. (Värnik 2014, lk 209).

Kõige suuremad probleemid ongi praegu maapiirkondades kui ka Eestis üldiselt rahvaarvu kahanemine ja ning ka vananemine. Maapiirkonnad konkureerivad elukohana mitte ainult teiste Eesti piirkondadega vaid kogu Euroopa ja maailmaga. Seetõttu on jätkusuutlikuks arenguks väga oluline atraktiivse elukeskkonna pakkumise kõrval ka majanduslikke ja sotsiaalseid teenuseid, mis suudaksid konkureerida välismaal pakutavate võimalustega. (Värnik 2014, lk 208). Praegusel ajaperioodil on üha rohkem ja rohkem neid inimesi, kes soovivad Eestist lahkuda. Autor usub, et elamisväärs

keskkonna saame me luua endale pea igal pool. Tänapäeva ühiskonna probleemiks on võib olla see, et paljud on alid nägema, kus midagi valesti on, aga ise samme parandamise poole ei astuta. Suures plaanis on siiski oluline, milline on inimeste enda mõttemaailm ning väärtused. See on muidugi teema, mis vajaks omaette käsitlemist, kuid pikemas perspektiivis on inimeste mõttemaailmal väga suur mõju.

Üheks probleemkohaks maaelu arendamisel on ka kindlasti see, et inimesed koonduvad valla tõmbekeskustesse ja seetõttu jäävad keskustest väljaspool asuvad piirkonnad nõ vaeslapse rolli. Kohalikud omavalitsused ei peaks ehk prioriteedina tekitama vallasiseselt tõmbekeskust vaid keskendumata rohkem tervikuna kogu piirkonnale. Kuigi ka selle loogika puhul on omad küsitavused ja ohud. Ning kindlasti ei saa väita, et kõik omavalitsused rohkem vallasisestele tõmbekeskustele keskenduvad.

Maaelu arendamine on praeguseks ajaks jõudnud sellisesse faasi, kus seda arendatakse läbi mitme ministeeriumi. Rääkides maaelu arengu juhtimisest, siis põllumajanduse ja maaelu arengu ülevaate 1996. aasta väljaandest ilmneb, et toona oli maaelu juhtimine erinevate ministeeriumite vahel killustatud. Puudus koordineeritud tegevus, mistõttu ei olnud ka selget ülevaadet maal toimuvatest protsessidest ja nende mõjutamiseks vajalikest abinõudest. (Põld 1996, lk 38). Usutavasti on ka praegusel ajaperioodil ministeeriumite vahel sünergia osas arenguruumi.

Samuti ilmneb põllumajanduse ja maaeluarengu 1996nda aasta väljaandest, et juba sel perioodil peeti vajalikuks maaelu arendamine suunata kõikidele sotsiaalmajanduslikele sektoritele ja mitmekesistada maa ettevõtluskeskkonda (Viik 1996, lk 90). Eelnimetatud perioodi mõttesuunad kehtivad ka tegelikult praegusel ajaperioodil. Sellest lähtuvalt saab väita, et maaelu arendamise mõjud ei ilmnegi täna ega homme. Olulisteks muutusteks võib minna aega kümneid ja kümneid aastaid. Küll aga on teemasid, mida me saame muuta juba täna.

1.2 Maaelu arengu mõõtmine

Maaelu arendamine tähendab iga piirkonna jaoks just sellele konkreetsele piirkonnale vajalikke tegevusi. Kindlasti ei saa olla iga piirkonna jaoks ühtset viisi, kuidas maaelu arendada. Üldeesmärgiks on maapiirkondadel maalise eluviisi jätkumine, kuid igal

piirkonnal on enda arengueeldused (Maaelu arengu aruanne lk, 105), mis siis lõpuks sellele suurele üldeesmärgile kaasa aitavad. See kõik tuleneb sellest, et piirkonnad on erinevad ning samuti ka iga piirkonna arendamise prioriteedid.

Iga piirkonna areng sõltub suuresti inimressursi olemasolust. Ainuüksi olemasolust loomulikult ei piisa, sõltub ka sellest, mida sealsed inimesed teha oskavad ning kui haritud ja ettevõtlikud nad on (Värnik 2014, lk 208). Samuti ei sõltu areng näiteks omavalitsuse vahendite suurusest. „Edu saladus peitub oskustest teha õigel ajal õigeid otsuseid ja need ka ellu viia“ (Lättemäe 2014, lk 149). Lähtuvalt eeltoodust võib järeldada, et tegelikult võivad ka väiksemad omavalitsused olla konkurentsivõimelised ning atraktiivsed nii elanikele kui ka külastajatele. Sõltub lihtsalt sellest, kui aktiivsed ja teotahtelised on piirkonna eestvedajad.

Rääkides maaelu arengu hindamisest, siis ühtset meetodit selle teostamiseks ei ole, mis oleks vastuvõetav kõigile huvigruppidele (Maaelu arengu aruanne, lk 40). See sõltub juba suuresti ka institutsioonidest ning soovist infot tõlgendada vastavalt oma vajadustele. Näiteks Leader-lähenemise puhul on piirkonna hindamise indikaatorid omamoodi, kuigi Leaderi puhul on samuti tegemist maaelu arendamisega. Arvestades seda, et Leader-lähenemine rakendus Eestis alles esimest programmiperioodi, siis saab väita, et antud lähenemise puhul oli eelnenud periood pigem selle suuremaks tundmaõppimiseks ja kogemuste saamiseks.

Üldiselt maaelu arengut kirjeldavate indikaatorite puhul on tegemist koondnäitajatega, kus analüüsitavaks üksuseks võib olla nii riik kui ka selle territoriaalsed üksused (Maaelu arengu aruanne, lk 39). Koondnäitajatega iseloomustatakse majanduslike ja sotsiaalsete nähtuste muutusi ajas lähtuvalt territoriaalsest üksusest (Maaelu arengu aruanne, lk 51). Käesoleva magistritöö uuringu analüüsitavaks territoriaalseks üksuseks on vald ning maaelu arengu mõõtmise indikaatorid on kohandatud vastavalt Leader-lähenemisele.

„OECD on liigitanud maaelu arengu indikaatorid lähtuvalt teemadest:

- rahvastik ja ränne – asustustihedus, rahvastiku muutus, rahvastiku struktuur, majapidamised, kogukonnad;

- sotsiaalne heaolu ja võrdsus – sissetulek, tarbi-mine, eluase, tervis, turvalisus, kultuur ja meelelahutus, kommunikatsioonid;
- majanduslik struktuur ja edukus – tööjõud, tööhõive ja ettevõtluse struktuur, sektoriline jaotus, tootlikkus, investeeringud;
- keskkond ja jätkusuutlikkus – topograafia ja kliima, maakasutus ja selle muutus, bioloogiline mitmekesisus, muld ja vesi, õhu kvaliteet.“ (Maaelu arengu aruanne, lk 51).

Lähtuvalt maaelu arengu aruandest on näiteks antud magistritöö puhul uuringusse kaasatud vallad kolmandasse tüpoloogia klastrisse kuuluvad (Maaelu arengu aruanne, lk 49). See tähendab, et tegemist on linnaliste valdadega, kus põllumajanduse osatähtsus on väike ning need vallad on suurte keskuste mõjusfääris. Sellest lähtuvalt saab järeldada, et analüüsides näiteks erinevaid Eesti haldusüksusi on oluline teadvustada nende maalisuse erinevust.

Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalinstituudi poolt koostatud 2011 aasta maaelu arengu aruandes on välja toodud maaelu arengu tajuvuse erinevus võrreldes põllumajanduse arengu tajumisega. Lähenemine, mis seab keskseks põllumajanduse väidab, et põllumehe huvid on ka maaregiooni huvid ning maaregioonid sõltuvad oluliselt põllumajandusest. Lähenemine, mis peab keskseks maaelu väidab hoopis, et konkurentsivõimeline põllumajandussektor ei ole elujõulisele maapiirkonnale eeltingimuseks. (Maaelu arengu aruanne, lk 41).

2 LEADER LÄHENEMINE MAAELU ARENGULE

2.1 Leader lähenemise kujunemine

Lühend „Leader“ on tuletatud prantsuskeelsest terminist *Liaison entre Actions de Developpement de l'Economie Rurale*, mis tähendab seoseid erinevate maamajanduse arengu tegevuste vahel. Leader toetusprogramm on Euroopa Komisjoni algatus, millega tehti Euroopa tasandil algust juba 1991.aastal. [Leader lähenemine... 2014, lk 5]

Lühidalt öeldes on see programm algatatud maaelu arengu ja kohaliku initsiatiivi toetuseks [Põllumajandusministeerium 2011, lk 120]. Leader on üks osa Euroopa Liidu laiemast maaelu arengu poliitikast, kuna Leaderi eesmärgid on omavahel kooskõlas ELi üldise maaelu arengu poliitika eesmärkidega. [Leader lähenemine... 2014, lk 5]

Enne 1990ndate aastate algust katsetatud maaelu arengu käsitusviisid olid enamjaolt valdkonnapõhised, mis keskendusid peamiselt põllumajandustootjatele ja eesmärgiks oli soodustada muutusi just põllumajanduse struktuuris. Nende puhul kasutati ülalt alla lähenemist, kus toetuskavade rakendamise üle otsustati riiklikul ja piirkondlikul tasandil. Kohalikke sidusrühmi ei innustatud alati omandama oskusi, mistõttu oli ka nende huvi vähenenud, et hakata ise kujundama oma piirkonna tulevikku. [Leader lähenemine... 2014, lk 5]

Rääkides muutustest põllumajanduse struktuuris, siis kunagine Euroopa Liidu põllumajandusvolinik Franz Fischler tõi välja, et õnnelik põllumees ei pruugi alati tähendada õitsvat maaelu. Volinik pidas sellega silmas seda, et põllumajandustootmises on küll kõige suurem osakaal maaressursil, kuid tehnoloogia üha areneb ja lähtuvalt sellest ei vajata ka enam nii palju tööjõudu. On äärmiselt oluline, et põllumajanduse valdkonna kõrval säiliks maapiirkondades ka teised majandusharud, mis inimestele rakendust pakuksid. (Seeder 2011, lk 5) Franz Fischleri mõttega nõustub ka antud töö

autor. Põllumajandusel on tõesti väga suur ja oluline roll maaelus, kuid põllumajandus üksi ei ole võimeline tagama jätkusuutlikku maaelu säilimist.

Siiski hakati altpoolt tulevat algatust pikapeale nägema uue võimalusena töökohtade ja ettevõtete loomiseks maapiirkondades. Hakati kaasama kohalikke kogukondi ning väärtustama piirkonna ressursse. Leader lähenemist hakati rakendama, liites mitmesugused kohaliku tasandi projektid ja ideed, sidusrühmad ning ressursid. See osutus ideaalseks vahendiks, et testida, kuidas suurendada maapiirkondade võimalusi. [Leader lähenemine... 2014, lk 5] Eestis alustati Leader meetme põhimõtete rakendamist 2006. a sügisel Eesti riikliku arengukava 2004-2006 (RAK) meetme 3.6 Kohalikul initsiatiivil põhinevate arendusprojektide elluviimine – Leader kaudu. (Mihhejev 2011, lk 120)

2007-2013 programmiperioodil liideti Leader EL poolt toetavatesse riiklikesse ja piirkondlikesse maaelu arengukavadesse kõrvuti teiste maaelu arengu meetmetega. Eesti otsustas Leader-programmi raames jagada 10% maaelu arengukava 2007-2013 eelarvest. See on 85,8 miljonit eurot, mis teeb keskmiselt üle 12 miljoni euro aastas kohalike tegevusgruppide osalusel jaotatavaid toetusi. (Mihhejev 2011, lk 120)

2.2 Leaderi roll maaelu arendamises

Leader on Maaelu arengukava 2007-2013 neljas telg, mille peamiseks eesmärgiks on kohaliku algatuse edendamine. Leader-lähenemine on täiendavaks finantsinstrumendiks maaelu arendamisel ja mitmekesistamisel, mille toel ei viida ellu otseselt omavalitsuslikke ülesandeid [Ida-Harju Koostöökoda arengustrateegia 2010-2013, lk 17]. Paraku ei ole võimalik Leader-lähenemisega lahendada kõiki probleemküsimusi, mis on seotud maapiirkonnaga. Leaderiga antakse otsustusõigus kohalikule tasandile ehk kohalikele Leader tegevusgruppidele. Leaderiga saavad piirkonnad kohalikul tasandil otsustada, mida neil kõige enam vaja on. Tänu sellele on ka piirkondade arengud ideaalis tõhusamad, kui piirkonnaga seotud küsimuste üle on võimalus otsustada kohalikul tasandil. Leader-lähenemine on heaks võimaluseks mitmekesistada maapiirkonda.

Eestis tegutseb hetkel kokku 26 tegevusgruppi, mis katavad ligi 99,9% Eesti maapiirkonnast [Leader. Maamajanduse Infokeskus 2014]. Lisas 1 on toodud graafiliselt välja Leader tegevusgrupid Eestis. Igal kohalikul tegevusgrupil on koostatud oma tegevuspiirkonna kohta kohaliku arengu strateegia. Tegevusgruppide korraldada ongi oma piirkonnas Leader meetme projektitoetuste taotluste vastuvõtt antud strateegia elluviimiseks.

Alljärgnevalt on välja toodud aastate lõikes Leader-programmi erinevad etapid. Praegu valmistatakse ette uueks programmiperioodiks (2014-2020).

- LEADER I (1991-1994)
- LEADER II (1994-1999)
- LEADER+ (2000-2006)
- LEADER-telg (2007-2013) [Leader-programmi... 2014]

Alates 2007. aastast rahastatakse Leaderit üldise finantsraamistiku raames Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD). Sellest fondist annab EL igale liikmesriigile vahendid maaelu arengu toetamiseks. [Kohaliku initsiatiivi arendamine ... 2007, lk 8] Aivar Niinemägi (MTÜ PAIK tegevusgrupi tegevjuht) toob Maaelu Foorumi 2011 aasta trükises välja „Leader-programmi lähenemisviis kohalikule arengule on mitmete aastate jooksul tõestanud oma kasulikkust maaelu arengu edendamisel, võttes täiel määral arvesse maapiirkondade arengu sisemisi mitmeid sektoreid hõlmavaid vajadusi „alt üles“ suunatud lähenemisega“ [Niinemägi 2011, lk 18]. Käesolevas magistritöös on pikemalt keskendutud Ida-Harju Leader tegevuspiirkonna elluviidud Leader projektide mõjule maaelu arendamisel.

2.3 Leader lähenemise seitse põhielementi

Leader-lähenemine erineb muudest traditsioonilisematest maaelu arengu poliitilistest meetmetest selle poolest, et ta näitab pigem seda, kuidas toimida, kui seda, mida oleks vaja teha. Leader-lähenemist saab iseloomustada seitsme põhielemendi kaudu. [Kohaliku initsiatiivi arendamine ... 2007, lk 9]

Lisaks põhielementide nimetamisele peab autor oluliseks ka neid täpsemalt eraldi kirjeldada. Lõpuks on siiski oluline neid käsitada ühtse vahendite kogumina, mis

moodustavad terviku. Kõik need elemendid täiendavad ja mõjutavad üksteist positiivselt ning neil on püsiv mõju maapiirkondade dünaamikale ning võimele lahendada probleeme. [Leader lähenemine... 2014, lk 6]

1. Piirkonna põhised arengu strateegiad. Tegevuspiirkonnal peavad olema nii majanduslikult, kultuuriliselt ja sotsiaalselt ühtsed huvid ning tegemist peab olema samast geograafilisest piirkonnast pärit kohalikest omavalitsusüksustest [Kohaliku initsiatiivi arendamine... 2007, lk 10]. Piirkonnapõhine strateegia keskendub tegevuspiirkonna territooriumile, sisemiste ressursside paremale kasutamisele, kohalike tegevuste sidumisele, piirkonna identiteedile ja piirkonna arengu visioonile.
2. Alt-üles lähenemine. Kõik kohalikud inimesed ja huvigrupid saavad osaleda tegevuspiirkonna strateegia väljatöötamisel ning piirkonna prioriteetide paikapanemisel, mis on piirkonna jaoks olulised ning osalevad ka hiljem strateegia rakendamisel. See tähendab laiemat üldsust, majanduslike ja sotsiaalsete huvigruppide ning asjaomaste avalik-õiguslike ja eraõiguslike asutuste kaasamist. Antud lähenemine on seitsmest põhielemendist üks kõige olulisemaid. [Kohaliku initsiatiivi arendamine... 2007, lk 10-11]
3. Avaliku ja erasektori partnerlus. Kohalikud tegevusgrupid – otsustamistasandil peavad eraõiguslikud osalejad ja ühendused moodustama vähemalt 50%. Tegevusrühmas peavad olema esindatud igast vallast erasektor, avalik sektor ja mittetulundussektor.
4. Uuenduste tegemise soodustamine (innovatsioon). Eelistatakse uute toodete, protsessi, organisatsiooni või turu loomist. Uuenduseks võib olla ka mujal välja töötatud uuenduste ülekandmine ja kohandamine piirkonnas. Kohalik tegevusgrupp võiks vajadusel kasutada spetsialistide ekspertabi uuringutel ja samuti ka koolitajaid. Uute ja heade ideede kogumisel on ka väga heaks võimaluseks koostöö teiste kohalike tegevusgruppidega nii riigi siseselt kui ka välismaal. [Kohaliku initsiatiivi arendamine ... 2007, lk 14-15]
5. Integreeritud ja mitut valdkonda hõlmavad meetmed. Leader-lähenemise rakendamine ei pea olema kitsalt piiritletud ainult ühe valdkonna arendamisega, sest Leader ei ole valdkondlik programm. Arengustrateegia peab integreerima mitmeid tegevusvaldkondi. Tihtilugu ühe valdkonna muutumine mõjutab omakorda ka teist valdkonda.
6. Võrgustikukoostöö on ELi või liikmesriigi ja kohaliku tasandi partnerluse koostöövõrgustike loomine (sh Euroopa maaeluvõrgustik, riiklik maaeluvõrgustik ja vabatahtlikud võrgustikud). Võrgustikukoostöö on vahend hea tava edasiandmiseks, uuenduste levitamiseks ja kohalikust maaelu arendamisest saadud kogemustele tuginemiseks [Leader lähenemine... 2014 lk 12].
7. Koostöö on laiemal määral kui võrgustikukoostöö. Siinkohal on mõeldud kohalike tegevusgruppide ühiste koostööprojektide rakendamist. Siia alla kuuluvad nii kohalike tegevusgruppide koostööprojektid kui ka strateegia kaudu toetuse saajate koostööprojektid. [Kohaliku initsiatiivi arendamine... 2007, lk 19]

2.4 Leader toetuste taotlusprotsess Eestis

Alljärgnevalt on autor lühidalt lahti seletanud, milline näeb välja Eesti siseselt Leader toetuse taotlusprotsess, et välja valida parimad projektid. Sõltuvalt riigist taotlusprotsessid mõneti erinevad.

- 1) Kohalik Leader tegevusgrupp kuulutab välja taotlusvooru.
- 2) Leader tegevusgrupi tegevuspiirkonda kuuluvad kohalikud omavalitused, ettevõtjad ja mittetulunduslikud ühendused esitavad projektitoetuse taotlused kohalikule tegevusgrupile (vastuvõtu tähtaegade ja hindamiskriteeriumite üle otsustab iseseisvalt kohalik tegevusgrupp).
- 3) Leader tegevusgrupp teostab projektidele tehnilise kontrolli ja hindab taotlusi ning hindamiskomisjon hindab strateegia rakendamist. Kõige enam positiivselt mõjutavad projektid kiidetakse heaks (eelarve piires), mis annab ühtlasi õiguse taotluse esitamiseks PRIAile.
- 4) PRIA kontrollib omakorda kohaliku tegevusgrupi poolt heakskiidetud taotlused ja annab omapoolse otsuse, millele tuginedes on projektitoetuse taotlejal kindlus projekti nõuetekohaseks elluviimiseks. PRIA on eelkõige kontrolliv rakendusasutus, kes ei sekku piirkonna sisulistesse otsustesse. Seda muidugi juhul, kui kohaliku tegevusgrupi poolt välja valitud projektid vastavad nõuetele.

3 IDA–HARJU KOOSTÖÖKOJA TUTVUSTUS JA TEGEVUSPIIRKOND

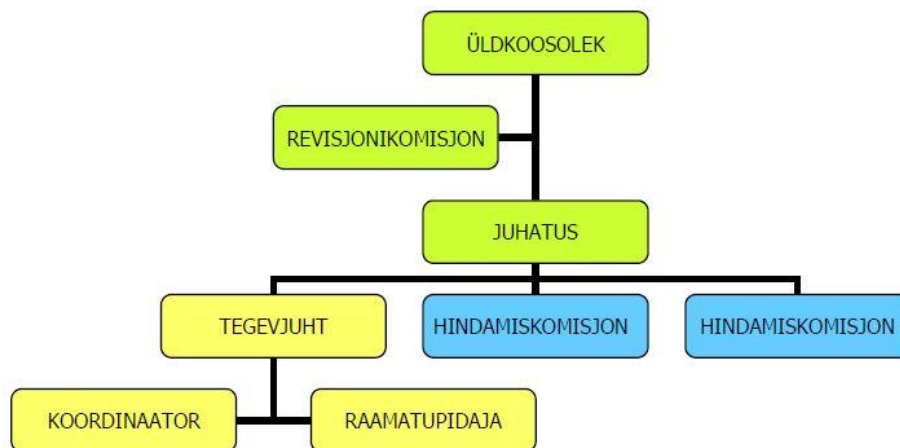
3.1 Ida–Harju Koostöökoda

Ida-Harju Koostöökoda on Leader-meetme raames loodud mittetulundusühing, mis ühendab Aegviidu, Anija, Kose (sh Kõue) ja Raasiku valdade omavalitsused, ettevõtjad ja mittetulundusühendused. IHKK missioon on tegevuspiirkonna elu- ja majanduskeskkonna edendamine ning koostöö tugevdamine kõigi sektorite vahel. Ühingu eesmärk on kohaliku elu arendamine ning kohaliku initsiatiivi toetamine lähtuvalt piirkonna vajadustest ja huvidest ning piirkonna strateegia elluviimine tuginedes avaliku, ettevõtlus- ja mittetulundussektori partnerlusele. MTÜ tegutseb avalikes huvides demokraatia, isemajandamise ja isefinantseerimise põhimõttel. Koostöökoda on asutatud 13. augustil 2008.a. [Ida - Harju Koostöökoda... 2009, lk 11]. 01.05.2014 seisuga on organisatsioonil 39 liiget [Ida-Harju Koostöökoda... 2009, lk 11].

Ida-Harju Koostöökoda tegutsemise põhimõtted:

- Kaasamine. Kõigile soovijale leitakse alati võimalus osaleda IHKK tegevustes vastavalt oma võimetele ja soovidele.
- Võimaluste loomine. Ida-Harju Koostöökoda teeb kõik endast oleneva, et luua strateegia kaudu vajadustele vastavaid võimalusi piirkonna organisatsioonide ja indiviidide arenguks, mis on aluseks piirkonnaarengule tervikuna.
- Motiveeritus. Ida-Harju Koostöökoda väärtustab kõrgelt nii töötajate, (juhatuse) liikmete kui piirkonna aktiivsete inimeste motiveeritust ning otsib pidevalt võimalusi inimeste motiveerimiseks.
- Efektiivsus. Kõik tegevused viiakse ellu võimalikult efektiivselt nii raha, keskkonna kui inimressursi mõistes.
- Avatus. Ida-Harju Koostöökoda on alati avatud uutele inimestele, ideedele ja projektidele. Ida-Harju Koostöökoda tegevuse avalikkus tagatakse võimalikult laia infolevikuga. Ida-Harju Koostöökoda tegevus on läbipaistev, info tegevuste kohta on üleval kodulehel ning juhatuses on tagatud kõigi sektorite esindatus.
- Paindlikkus. Ida-Harju Koostöökoda lähtub piirkonna vajadustest laiemalt ning on valmis olema oma töös alati paindlik [Ida - Harju Koostöökoda... 2009, lk 11].

Alljärgnevalt on ära toodud joonisel 1 organisatsiooni juhtimise skeem, kus kõrgeim strateegiline juhtimisorgan on üldkoosolek. Strateegia rakendamise eest vastutab juhatus. Järelvalvet ühingu töö üle teostab 3-liikmeline revisjonikomisjon. Organisatsiooni tööd koordineerib tegevjuht.

Allikas: [Ida-Harju Koostöökoda... 2009, lk 12]

Joonis 1. Ida-Harju Koostöökoja struktuur

Koostöökoja rahastus moodustub sisseastumis- ja liikmemaksudest, Leader-meetme toetustest ja omavahenditest. Ühekordne liitumistasu rakendub ettevõtjatele ja mittetulundusühingutele. Omavalitsuste liikmemaks sõltub registreeritud elanike arvust.

Ida-Harju Koostöökoda jaoks on koostöö eesmärgiks parimate kogemuste vahetamine ja üksteiselt õppimine, integratsioon ning vastastikku arenguvõimaluste arendamine, mis looks lisandväärtust kõigile koostöö osapooltele.

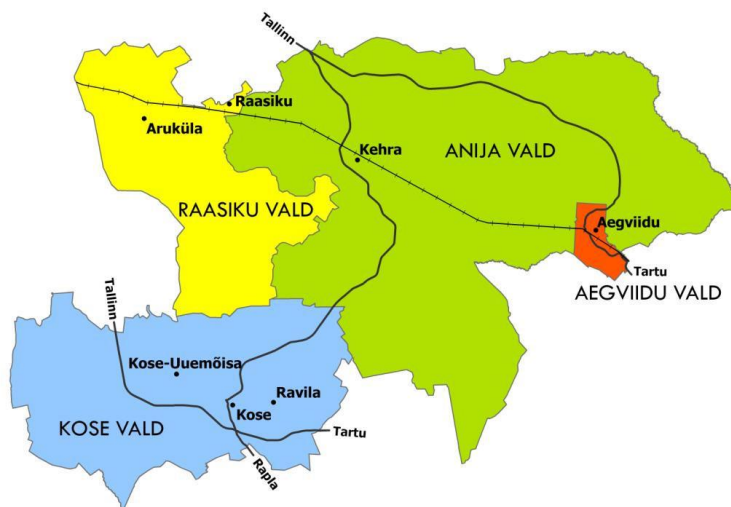
Ida-Harju Koostöökoda näeb oma koostööpartneritena:

- 1) kohalikud omavalitsused
 - Aegviidu vald
 - Anija vald
 - Kose vald
 - Raasiku vald
- 2) siseriiklikult teised Leader tegevuspiirkonnad
 - MTÜ Arenduskoda
 - MTÜ Lääne-Harju Koostöökogu
 - MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu
 - MTÜ Järva Arengu Partnerid

- MTÜ Mulgimaa Arenduskoda
- 3) Leader-meedet koordineerivad institutsioonid
- Põllumajandusministeerium
 - PRIA
 - Maamajanduse infokeskus
- 4) välisriikide organisatsioonid
- Asociacion de Desarrollo Rural Aranjuez-Comarca Vegas (ARACOVE), Hispaania
 - Grupo de Acción Local Sierra Norte de Madrid (GALSINMA)

3.2 Paiknemine ja asustus

Ida-Harju Koostöökoja territoorium paikneb Harju maakonna idaosas hõlmates enda alla 4 kohaliku omavalitsuse (edaspidi ka KOV) territooriumi (joonis 1) 2014. a. Tegevuspiirkond moodustub Anija, Aegviidu, Raasiku ja Kose vallast [Ida - Harju Koostöökoda... 2009, lk 3]. 01.01.2014 seisuga elas Ida-Harju tegevuspiirkonnas 18 319 inimest [Kohalike omavalitsuste ... 2014].

Allikas: [Ida - Harju Koostöökoda... 2009, lk 3]

Joonis 2. Ida-Harju Koostöökoja Leader tegevuspiirkond

Jooniselt 2 on puudu Kõue piirkond, mis liitus 2013 aasta kohaliku omavalitsuse volikogude valimiste järel Kose vallaga. Kose ja Kõue ühisvalla nimeks sai Kose vald [Kose valla kodulehekül].

Ida-Harju Koostöökoja Leader tegevuspiirkond asub Põhja-Eesti lavamaal. Piirkonna suurimaks tugevuseks on rikkalik loodusressurss, mis on eelistatud nii (harrastus)sportlaste kui ka seiklushimuliste matkajate seas. Kõrvemaa (Anija vald) on tuntud oma suusa- ja matkaradade poolest, mis moodustavad kokku ca 65 km pikkuse marsruudi [Ida-Harju Koostöökoda... 2009, lk 3]. Tegevuspiirkond on ühtne geograafilise asendi ja sarnane sotsiaalmajanduslike näitajate poolest. Eelnimetatud vallad moodustavad Tallinna kaugtagamaa osa, olles Tallinna mõjusfääris. [Ida-Harju Koostöökoda... 2009, lk 4].

3.3 Tegevuspiirkonna rahvastik

Suurima elanikkonnaga on Anija vald. Järgnevad Raasiku, Kose ja Aegviidu vallad. Alljärgnevas tabelis 1 on välja toodud valdade lõikes elanike arv, pindala, asustustihedus ning valla keskuse kaugus Tallinnast (andmed valla keskuste kaugusest pärinevad valdade arengukavadest).

Tabel 1. Anija, Aegviidu, Raasiku ja Kose valla üldandmed.

Vald	Elanike arv	Pindala, km ²	Asustustihedus elanikku km ² kohta	Tallinnast kaugus, km
Anija	5806	520,94	11,2	40
Aegviidu	730	11,97	61	64
Raasiku	4700	158	29,6	25
Kose	5722	237,33	24,1	40

Allikas: Statistikaamet 2014

Pindala poolest on Aegviidu vald Harjumaa üks väiksemaid kohalikke omavalitsusi (Aegviidu valla arengukava, lk 5). Anija valla pindala moodustab 12,02% Harjumaast ning on territooriumi suuruse poolest teine vald Harjumaal (Anija valla arengukava, lk 4). Kose vald on pindala poolest Harjumaal kuues kohaliku omavalitsuse üksus (Kose valla arengukava, lk 7). Raasiku vald moodustab oma pindalalt 3,8% Harju maakonnast (Raasiku valla arengukava lk, 4).

Alljärgnev tabel 2 koondab kokku rändesaldo valdade lõikes aastatel 2010-2013

Tabel 2. Rändesaldo valdade lõikes 2010-2013

Aasta	Siseränne				Välisränne			
	Aegviidu	Anija	Kose	Raasiku	Aegviidu	Anija	Kose	Raasiku
2010	-8	-79	-64	-29	0	-18	-14	-17
2011	-4	-33	-1	37	0	-30	-17	-17
2012	-16	-70	-28	2	-7	-21	-12	-14

Allikas: Statistikaamet 2014

Tabelist 2 on näha, et ainukesena on olnud rändesaldo positiivne Raasiku vallas aastatel 2011 ja 2012 aastatel. Kõige suurem rändesaldo on Raasiku vallas olnud 2011 aastal. Aegviidu valla puhul ei ole rändesaldos muutusi toimunud aastatel 2010 ja 2011. Kõige suurem negatiivne rändesaldo on olnud Anija vallas aastal 2010.

Alljärgnevas tabelis 3 on välja toodud valdade lõike demograafiline tööturusurveindeks, mis iseloomustab eelseisval kümnendil tööturule sisenevate noorte (5–14-aastased) ja sealt vanuse tõttu väljalangevate inimeste (55–64-aastased) suhet. Kui antud indeks on ühest suurem, siseneb järgmisel kümnendil tööturule rohkem inimesi, kui sealt vanaduse tõttu potentsiaalselt välja langeb.

Tabel 3. Demograafiline tööturusurveindeks valdade lõikes 2010-2013

	Aegviidu	Anija	Kose	Raasiku
2010	0,68	0,87	1,10	0,92
2011	0,65	0,83	1,09	0,90
2012	0,64	0,80	1,09	0,92
2013	0,61	0,82	1,01	0,99

Allikas: Statistikaamet 2014

Tabelist 3 on näha, et Kose vallas on ainsana indeks ühest suurema. Raasiku valla puhul on 2013 aasta seisuga antud näitaja 0,99, mis on väga ligilähedane Kose valla 2013 aasta indeksile. Raasiku valla puhul on ainukesena demograafiline tööturusurve indeks tõusnud ajas võrreldes teiste sama tegevuspiirkonna valdadega. Kõige väiksema indeksiga on Aegviidu vald.

Alljärgnevas tabelis 4 on välja toodud palgatöötaja keskmine brutotulu valdade lõikes 2010-2012.

Tabel 4. Palgatöötaja keskmine brutotulu valdade lõikes 2010-2012, €

Aasta	Vald	Palgatöötaja kuukeskmine brutotulu, eurot			
		Alla 25	25-49	50-62	63 ja vanemad
2010	Aegviidu	525	952	859	397
	Anija	566	790	700	509
	Kose	571	840	724	502
	Raasiku	531	937	765	609
2011	Aegviidu	483	931	889	369
	Anija	571	829	729	540
	Kose	589	882	771	489
	Raasiku	585	968	818	624
2012	Aegviidu	544	971	934	410
	Anija	598	889	767	556
	Kose	604	951	834	518
	Raasiku	645	1061	873	603

Allikas: Statistikaamet 2014

Tabelist 4 ilmneb, et kõige kõrgem palgatöötaja keskmine brutotulu oli 2012 aastal Raasiku valla vanusegrupis 25-49, samuti on sama vanusegrupi keskmine brutotulu Raasiku vallas aastate lõikes kasvanud, mis on tingitud elanike arvu kasvuga.

4 METOODIKA JA VALIMI KIRJELDUS

4.1 Metoodika

Nagu eelnevalt välja toodud on antud töö eesmärgiks hinnata Leader meetme raames makstud toetuste mõju Ida-Harju Leader tegevuspiirkonnas maaelu arengule. Mõju hindamiseks viis autor läbi ajavahemikul 01.01.2014 – 01.04.2014 Google Drive nimelises veebikeskkonnas ankeetküsitluse. Uuringusse kaasati kõik Ida-Harju Leader tegevuspiirkonna (sh Anija vald, Raasiku vald, Kose vald, Aegviidu vald) organisatsioonid, kelle Leader projektid on saanud heakskiidu ning ühtlasi ka käesoleva uuringu alguseks (01.01.2014) elluviidud (PRIA poolt toetus välja makstud). Vastavaid organisatsioone oli kokku 47 (1 FIE, 33 MTÜ'd, 7 OÜ'd, 2 SA'd, 4 KOVi) ning projekte 83 .

Autor peab veebiankeedi eeliseks seda, et taotleja sai ankeedi täitmiseks valida endale sobivaima aja. Autori arvates oleks kindlasti olnud tõhusam metoodika iga taotlejaga eraldi kohtumine. Kuid veebiankeedi tasakaalustavaks asjaoluks oli see, et paljud taotlejaid saatsid elluviidud projekti kohta foto- ja videomaterjali. Tänu sellele sai autor ka parema ülevaate teostatud investeeringutest ja tegevustest.

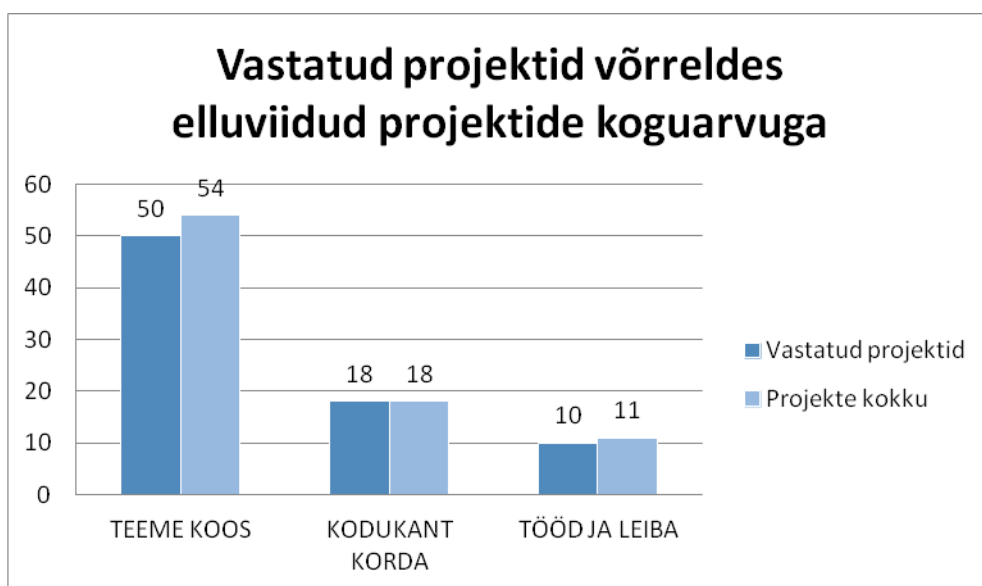
Uuringus paluti elluviidud projektide taotlejatel vastata kahele ankeetküsitluse vormile (1. üldankeet; 2. projektipõhine ankeet). Lähtuvalt seire ja küsitluse spetsiifikast ei olnud võimalik piirduda ühe veebiankeedi vormiga, sest oli suur hulk taotlejaid, kellel oli elluviidud projekte rohkem kui üks. Iga taotleja täitis nii mitu projektipõhist ankeeti, kui palju Leader projekte oli taotlejal ellu viidud. Üldankeedile vastas iga taotleja ühe korra. Elluviidud projektide hulgas esines ka neid taotlejaid, kellel puhul taotleja oli üks, kuid erinevate projektide juures kontaktisikud ei olnud samad. Sellest tulenevalt täitis mõni taotleja üldankeeti rohkem kui ühe korra. Näiteks, kui taotlejal oli kokku 5 elluviidud projekti. Kolmel projektil on 1 kontaktisik ja kahe projekti puhul on keegi

teine kontaktisikuks. Sel juhul täitis taotleja kokku 2 üldankeeti (st taotlejal 2 eraldi kontaktisikut). Selle lähenemisega oli ka hea võimalus koguda rohkem erinevate inimeste arvamust .

Üldankeet (vt Lisa 2) koosneb 12 küsimusest, mis on seotud piirkonnaga. Ankeedis on avatud küsimusi, vastusevariantidega kui ka 3 skaalapõhist. Projektipõhine ankeet (vt Lisa 3) koosneb 22 küsimusest, kus on samuti nii avatud kui ka vastusevariantidega küsimusi. Viimane ankeet on seotud konkreetselt elluviidud projektiga.

4.2 Valim

Üldankeeti täideti 46 (90%) 51'st ning projektipõhist ankeeti vastati 78 (94%) 83'st ankeedist. Seega analüüsiti 46 üldankeedi ja 78 projektipõhise ankeedi vastuseid. Ankeetide täitjate hulgas oli 1 füüsilisest isikust ettevõtja, 28 mittetulundusühingut, 7 osühingut, 4 kohalikku omavalitsust ja 2 sihtasutust. Üldiselt jäi autor vastatud ankeetide suurusjärguga väga rahule. Alljärgnevalt on autor lisanud joonise 3, kus on välja toodud vastatud projektide arv meetmete lõikes võrreldes kõigi antud piirkonna elluviidud Leader projektidega (2010-2013).

Allikas: Autor

Joonis 3. Vastatud projektide arv meetmete lõikes võrreldes elluviidud projektide koguarvuga

Joonisel 3 on näha, et uuringusse kaasatud meetme „kodukant korda“ projektid vastati ära 100% ulatuses. Ettevõtlusmeetme „tööd ja leiba“ projektidest jäi tagasiside saamata 1 projekti kohta ning „teeme koos“ meetme projekte kaasati uuringusse 54, kuid vastuseid laekus 50 projekti kohta.

Meetmete selgitused:

- **TEEME KOOS** (ühistegevuse edendamine). Väärtustatakse kohalikku omaalgatust ja eesvedajate panust läbi ühistegevuse võimaluste ning noorte algatuse avardamise. Aitab kaasa piirkonna koostöö, identiteedi ja põlvkondade vaheliste sidemete tugevdamisele ning positiivsete eluväärtuste kujunemisele.
- **KODUKANT KODA** (elukeskonna investeeringud). Elukvaliteedi ja atraktiivsuse tõstmine tegevuspiirkonnas läbi kogukonna aktiivsuse suurendamise ja mitmekesiste tegevusvõimaluste loomise. Aitab kaasa inimeste väärtushinnangute paranemisele ja oma kodukandi väärtustamisele.
- **TÖÖD JA LEIBA** (ettevõtluse investeeringud). Tegevuspiirkonna ettevõtjate elujõulisuse suurendamine ja ettevõtluse mitmekesistamine läbi keskkonnasäästlike tehnoloogiate kasutamise ning kohaliku tööjõupotentsiaali rakendamise. Aitab kaasa piirkonna töökohtade säilimisele ja paremate töökohtade loomisele ning elanike kindlustunde saavutamisele. [Ida-Harju Koostöökoda... 2009, lk 24-30].

Tabel 5. Vastanud taotlejate ettevõtlusvormid valdade lõikes

Vald	FIE	KOV	SA	OÜ	MTÜ
Raasiku	1	1	0	2	8
Anija	0	1	1	1	4
Kose	0	1	0	4	11
Aegviidu	0	1	0	0	5
Piirkondlik	0	0	1	0	0
Kokku	1	4	2	7	28

Allikas: Autor

Tabelist 5 on välja toodud taotlejate ettevõtlusvormid valdade lõikes. Üks neist projektidest oli piirkondlik, mis tähendab seda, et projekt ei olnud ainult ühe valla lõikes vaid selle ulatuseks oli terve Ida-Harju tegevuspiirkond. Viimase puhul oli taotlejaks Harju Ettevõtlus ja Arenduskeskus SA, mis ei tegutse üldse konkreetselt Ida-Harju tegevuspiirkonnas.

Kõige enam on olnud elluviidud projektide vastajate hulgas mittetulundusühinguid (66,7%), seejärel osaühinguid (16,7%), kohalikke omavalitsusi (9,5%). Kõige väiksema osakaaluga on uuringu vastajate hulgas sihtasutusi (4,8%) ning ainult 1 füüsilisest isikust ettevõtja (2,4%).

Antud uuring viidi läbi koostöös MTÜ Ida-Harju Koostöökojaga (Ida-Harju piirkonna Leader tegevusgrupp). Uuringu lõpptulemusi on võimalik Ida-Harju Leader tegevusgrupil kasutada tegevuspiirkonna uue programmiperioodi 2014-2020 strateegia koostamiseks.

5 UURIMISTÖÖ TULEMUSED

Käesolevas magistritöös on alljärgnevalt analüüsitud veebiküsitluse teel saadud vastuseid. Antud töö puhul on analüüs jagatud kaheks osas. Esimeses osas on välja toodud üldankeedi (Lisa 4) vastuste tulemused ja analüüs. Esimese osa puhul on analüüsitavaid tulemusi osaliselt võrreldud ka 2009. aastal Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskuse poolt läbiviidud uuringuga, mis teostati Ida-Harju Leader tegevusgrupi strateegia koostamise raames. Uuringu eesmärkideks oli piirkonna organisatsioonide teavitamine Leader programmist ning saada piirkonna organisatsioonidelt tegevusettepanekuid Leader meetme edasiseks rakendamiseks. Samuti kaardistati 2009. aasta uuringuga piirkonna kitsaskohad ja vajadused [Ida-Harju Koostöökoda arengustrateegia...lk 17]. Lähtuvalt 2009. aastal tehtud uuringust soovib autor lisaks 2010-2013 aastal elluviidud Leader projektide mõjule välja selgitada, kas 2009. aastal tehtud uuringust selgunud piirkonna kitsaskohtades on toimunud muutusi. Samuti soovib autor uuringuga välja selgitada, kas vastajate ootused kohalikule tegevusgrupile on täitunud ning millised on ootused uueks rahastuse perioodiks 2014-2020.

2009. aastal läbiviidud uuringus tuli välja, et olenemata erinevatest rahastuse programmidest on elanike probleemid seotud ikkagi igapäevaelu küsimustega – töökohad, ühistransport, teed, teenindus. Nimetatud teemad on paljuski sellised, mida ainult Leaderi abil ei ole võimalik lahendada. Teatud asjad on piirkonna puhul paratamatud: ettevõtlus tekib sinna, kus on selleks soodne asukoht ja nõudlus teenuste järele; ühistransport toimib paremini seal, kus on teeninduspiirkond suurem ja infrastruktuur parem jne. See kõik on ka üheks põhjuseks, miks käesoleva töö autor ei keskendunud ainult elluviidud Leader projektide mõju uurimisele. Autor peab väga oluliseks ka nõ aluspinna hindamist. Leader on see, mis lõpuks seda aluspinna arendab.

5.1 Üldankeedi tulemuste analüüs

Üldankeet koosneb kokku 12 küsimusest, mis on eelkõige soetud konkreetsetelt piirkonnaga. Metoodika peatükis on välja toodud, et antud uuringus osales ka ühe piirkondliku projekti elluviija. Viimase puhul oli tegemist projektiga, kus taotlejaks on väljastpoolt piirkonda tegutsev organisatsioon, kuid projekti eesmärgid on suunatud kogu Ida-Harju Leader tegevuspiirkonnale. Üldankeedi tulemuste analüüsis ei ole arvestatud iga küsimuse puhul piirkondliku vastaja vastust (st osade küsimuste puhul on vastajate koguarvuks 45 mitte 46). Autori seisukohalt ei ole otstarbekas kaasata piirkondliku vastaja vastuseid seal, kus vastuste analüüsi tulemused on eelkõige olulised konkreetsete valdade lõikes. Piirkondliku vastaja vastused on analüüsi kaasatud ettepanekute jms osas.

Nagu ülal mainitud, siis autor soovib käesoleva uuringu tulemusi osaliselt võrrelda 2009. aastal läbiviidud uuringuga. Täpsustuseks olgu öeldud, et üldankeedi puhul vastasid taotlejad nelja küsimuse puhul lähtudes oma tegevuspiirkonnast (sh küsimusi 1, 2, 3 ja 7). Oma tegevuspiirkonna all on mõeldud näiteks seda, kui vastaja on Anija vallast, siis olukorra hindamisel on ta lähtunud enda valla piirkonnast. Tulemuste analüüsis on ka sellega arvestanud ning antud küsimuste tulemusi ei ole tõlgendatud kogu tegevuspiirkonna ühtse tulemusena. Arvestades eelnevat, siis on autor tulemuste esitlemisel hinnanud iga valla vastajaid protsentuaalselt eraldi.

2009. aastal läbiviidud uuringuga tehti kindlaks, millised on Ida-Harju Leader tegevuspiirkonna peamised kitsaskohad. Alljärgnevalt on autor üldankeedi küsimuse 3 vastustest analüüsinud, kuidas on võrreldes 2009. aastal tehtud uuringus selgunud kitsaskohad muutunud. Koondtabelis (Lisa 4) on välja toodud elukeskkonnaga seotud tegurite muutus Ida-Harju Koostöökoja Leader tegevuspiirkonnas valdade lõikes ajavahemikul 2010-2013.

Teede olukorra muutuses (kohalikud sõiduteed) tunnetavad kõige enam positiivseid muutusi Aegviidu ja Kose valla vastajad. Üheks paranemise põhjuseks Aegviidu puhul toodi välja 2012. aastal kergliiklustee rajamine ning tee remont. Tänu kergliiklusteele ei pea elanikud enam mööda maanteed käima. Raasiku valla puhul on natuke alla 50%

vastanutest hinnanud, et olukord on muutunud kehvemaks. Põhjendusena toodi välja teede suuremat kasutamist ning omavalitsuse ressursi puudust kohalikke teid hooldada. Anija valla vastajatest arvas enam, et muutusi teede olukorras ei ole.

Ühistranspordi osas tunnetasid positiivseid muutusi kõige enam Aegviidu valla vastajad. Põhjendusena toodi välja, et raudtee arenguga kaasnesid uued rongid. Rongiliiklust peetakse Aegviidu ja Tallinna vahel mugavaks. Ühe põhjusena toodi veel Aegviidu vallas välja, et kooli seisukohalt on palju õpetajaid väljastpoolt (Tallinnas ja Raasikult) ning meelsamini käivad nad parema meelega Aegviitu tööle kui Tallinnasse. Rongiliikluse positiivseid arenguid tõid lisaks Aegviidule välja ka Raasiku valla vastajad. Üle 50% Anija valla vastajatest ühistranspordi osas muutusi ei tunneta.

Nelja valla lõikes on joogiveega varustatus muutunud positiivses suunas. Kõige enam tunnetasid antud suunas muutusi Kose ja Aegviidu valla elanikud. Ühe põhjusena võib kindlasti välja tuua selle, et viimaste aastate jooksul on vallad saanud tänud Euroopa rahastusele uuendada veesüsteeme.

Elektrivarustatuses (katkestused jms) tunnetasid kõige enam positiivset muutust Raasiku ja Aegviidu valla vastajad. Mõlema valla puhul toodi positiivsena välja uute elektriliinide olemasolu. Kõige vähem tunnetasid muutusi Anija valla vastajad. Anija puhul toodi ka välja, et elektriga on viimasel ajal probleemid tõsisemaks läinud. Põhjuseks kirjeldati suurema tuule korral pidevalt tekkivad elektrikatkestusi. Aegviidu valla vastajatest ei osanud 43% antud tegurid hinnata.

Ühisvee ja -kanalisatsioon (kvaliteet) osas tunnetasid kõige enam muutust Aegviidu, Anija ning Kose valla vastajad. Põhjendusena toodi välja, et ühisvesi ja -kanalisatsioon on nüüd paremas seisus tänu uutele rajatud trassidele.

Lastehoiu võimalustes hindasid positiivses suunas kõige enam muutusi kõigi kolme valla vastajad peale Anija. Raasiku valla puhul on see põhjendatud rühmade juurde tekkega (Pikaveres) ning Raasiku lastetaia juurdeehitusega. Samuti on Kosele tehtud juurde 2 lasteaiarühma. Enamik Anija valla vastajatest muutusi ei tähelda.

Iluteenuste kättesaadavuses tunnetavad kõige vähem muutusi Aegviidu ning Anija valla vastajad. Hinnates hetkeolukorda, siis kõige enam tunnetavadki. On ka näha, et antud küsimuse puhul, ei osanud paljud vastata. See võib viidata antud teenuse väiksemale olulisusele võrreldes teiste teenustega.

Majutus- ja toitlustuskohtade arvu muutusi hindavad positiivses suunas Kose, Raasiku ja Aegviidu valla vastajad. Raasiku piirkonna puhul on näiteks juurde tekkinud Alleksi Peomaja ning Susisoo saunamaja. Kose puhul saab põhjuseks tuua, et Kosel avati uus söökla. Analüüsides magistritöö projektipõhiseid tulemusi, siis Kose puhul saab positiivsenä välja tuua Oxforell OÜ poolt suurendatud majutuskohade arvu (seotud Leader projektiga). Aegviidu osas on majutuskohadega muutused paremuse suunas, kuid endiselt puudub korralik toitlustuskoht.

Sportimisvõimaluste osas tunnetavad eriti paremuse poole liikumist Kose, Raasiku ja Aegviidu valla vastajad. Põhjuseks saab välja tuua terviseradade arendamised, kuhu vallad on tugevalt panustanud. Raasikul on näiteks valmis staadion, samuti terviserada koos valgustusega. Aegviidu valla puhul tuntu puudust spordihalli olemasolu. Anija valla vastajatest enamik muutusi ei täheldanud.

Meditiinis on enim tunda positiivset liikumissuunda Kose vallas. Teiste valdade puhul vastajad olukorra muutusi ei täheldanud.

Julgeolekus antud teema puhul ei ole erilisi muutusi tunda Anija, Kose ja Raasiku vallas. Negatiivset arengusuunda on mõneti tunda Anija vallas.

Päästeteenistuse osas tundsid kõige enam positiivset muutust Aegviidu valla vastajad. Põhjenduseks tood välja, et Aegviidu Päästeselts saavutas Vabariigi arvestuses I koha. Anija ning Raasiku vallas muutusi ei täheldatud.

Vaatamisväärsuste seisukorra paranemist tunnetavad kõige enam Kose ja Anija valla elanikud. Põhjenduseks toodi Anija valla puhul välja näiteks Anija Mõisa ning Kehra Raudteejaama uuenemist (seotud Leader projektidega). Aegviidu ja Raasiku valla

vastajad olukorra muutusi ei tähelda. Aegviidu valla puhul pidasid vastajad kõige suuremaks loodusväärtuseks loodust, mille hetkeseisukord on heal tasemel.

Ettevõtluse arendamise võimaluste osas siinkohal on mõeldud soodsaid tingimusi ettevõtluse arendamiseks. Kõige enam tunnetasid olukorra paranemist Kose valla vastajad. Aegviidu piirkonnas toodi välja, et ettevõtluse arendamine on antud piirkonnas raske, kuna suures osas on seal tegemist looduskaitsealaga. Raasiku puhul toodi positiivsena välja, et tänu heale logistikale on tööandjal ja ka töötajal parem ligipääs piirkonda. Antud teema puhul ei osanud enim vastata Aegviidu ja Raasiku valla vastajad.

Suurem osa vastajatest kõigi valdade puhul arvasid, et vananeva rahvastik olukord ei ole muutunud või on see muutunud pigem kehvemaks. Autori arvates on vananeva rahvastiku suurem osakaal enamikus maapiirkondades probleemiks. Noored on linnadesse lahkunud ning nende tagasitulek on küsitav. Kose ning Anija valla vastajad selles osas olulisi muudatusi välja ei toonud.

Inimeste osavõtlikkuse (aktiivsuse) poole pealt selgus, et enamik vastajaid tunnetab inimeste osavõtlikkuse suurenemist. Kõige enam tunnetavad seda Kose ja Aegviidu valla vastajad. Kose puhul võib põhjusena välja tuua Kose Kultuurikeskuse rajamise, mis on inimeste aktiivsusele suuresti kaasa aidanud. Samuti toodi arvamuseks välja, et inimeste osavõtlikus sõltub suures plaanis siiski piirkonnast. Enamik Raasiku valla vastajad selles osas muutusi ei tunnetata.

Elanikkonna hajutatuse osas suur osa kõigi valla vastajatest muutusi ei tunnetanud. Kuigi Kose puhul toodi välja, et peale seekordseid kohalikke valimisi on Kose puhul elanikkonna hajutus läinud veelgi suuremaks. Põhjuseks on ühinemine Kõue vallaga, mis on muutnud Kose haldusüksuse territoriaalsust suuremaks.

Kvalifitseeritud tööjõu olemasolus enamik vastajaid valdade lõikes muutusi ei tunnetanud. Anija ning Kose puhul tunti mõnevõrra olukorra paranemist, kuid Aegviidu valla vastajatest 29% leidis, et olukord on muutunud pigem negatiivses suunas. Ühe

negatiivse põhjendusena toodi välja, et kvalifitseeritud tööjõu küsimus on suuresti sõltuvuses tänapäeva haridussüsteemist. Leiti, et kindlam on vanema generatsiooni inimeste seast leida tööjõudu.

Teabe olemasolu piirkonna tööjõunõudluse ja –pakkumise osas saab positiivsena välja tuua, et Kose vallas on koostöö töötukassaga, mis on parandanud töötajate ja töötajate otsijate infovahetust. Rohkem muutusi valdade lõikes ei täheldatud. Samuti oli ka neid, kes ei osanud antud küsimusele vastata. Põhjuseks toodi välja, et pigem võiks selline teave olla Harjumaa lõikes üldiselt.

Ettevõtjate omavahelises koostöös tunnetasid kõige enam olukorra paranemist Aegviidu ja Kose valla vastajad. Aegviidu puhul toodi positiivsena välja, et koostöö on piirkonnas juba pigem kui eluviis ja loogiline osa elust. Ka Kose valla puhul täheldati, et inimesed on rohkem hakanud tunnetama koostöö vajadust ja selle kasu.

Ettevõtjate ja omavalitsuste koostöös hindasid kõige enam positiivseid olukorra muutusi Aegviidu, Kose ja Raasiku valla vastajad. Ühe näitena võib Aegviidu puhul tuua kohaliku omavalitsuse ja kooli koostöö raamatukogu pidamise osas. Kuna koolil enda raamatukogu puudub, siis on hea kontakt valla raamatukoguga. Kooli vastutab ainult õppekirjanduse eest. Nagu juba ülal mainitud, siis Aegviidu puhul tunnetatakse koostööd kui eluviisi.

Alljärgnevalt on autor analüüsinud üldankeedi skaalapõhiseid tulemusi, kus paluti vastajal küsimuses 2 hinnata, kuidas on nende tegevuspiirkonnas muutunud aastatel 2010-2013 järgnevad tegurid: elanike üldine rahulolu elukeskkonnaga, huviringide kättesaadavus ja sisuke ajaveetmise võimalused, piirkonna tuntus ja külastatavus, tervise- ja kultuuriteenustetarbijate arv, infoliikumine, koostöö organisatsioonide vahel.

Elanike üldise rahulolu elukeskkonna koondtabelist (Lisa 5) ilmneb, et kõigi valdade lõikes hinnatakse muutust positiivses suunas. Positiivse põhjendusena toodi näiteks Kose valla puhul välja Kose Kultuurikeskuse valmimine. Raasiku vallas saab põhjendusena välja tuua, et on renoveeritud ja ehitatud mitmete piirkonna haridus- ja

kultuuriasutuste hooned ning kaasajastatud nende inventari ning sellega loodud tänapäevane õpi-, töö- ja puhkekeskkond. Samuti on Raasiku vallas loodud juurde lasteaiakohti. Aegviidu valla puhul märgiti, et valmis on üldvesi ja kanalisatsioon suures osas alevikus. Samuti toodi Aegviidu puhul välja, et valgustatud suusaraja, seikluspargi (Leader projektid) loomine on elukeskkonnale lisandväärtuse andnud. Anija valla vastustest ilmnes, et mängu- ja spordiväljakud ning terviserajad on arenenud ja see on muutnud üldist rahulolu elukeskkonnaga.

Huvitegevuste (huviringid, laagrid jms) kättesaadavuse ning sisuka ajaveetmise võimaluste kasvu tunnetati kõigi valdade vastajate lõikes. Kose valla puhul võib taaskord põhjuseks siinkohal välja tuua Kose valla kultuurihoone ja koolimaja valmimise, mis on sellele kindlasti kaasa aidanud. Anija vallas toodi esile Kõrvemaa Matka ja Suusakeskus, kus korraldatakse suur hulk erinevaid üritusi. Raasiku valla üks vastajatest on seisukohal, et huvitegevuse kättesaadavus ja sisukaajaveetmise võimalused on kalliduse tõttu pigem vähenenud. Samas toodi Raasiku valla vastajate põhjenduses välja, et üritusi on niivõrd palju, et inimesed ei jõuagi ära käia igal pool. Inimestel on tekkinud valikuvõimalus, kuhu ta läheb. Aegviidu valla vastajad põhjendasid, et erinevad huviringe on juurde tekkinud, mis on loonud mitmekesised võimalused.

Piirkonna tuntuse kasvu tunnetavad kõigi valdade vastajad. Raasiku valla puhul toodi mitmel korral välja piirkonna tuntuse kasvu pigem negatiivse arvelt. Seda just seetõttu, et vald on meedia tõttu saanud negatiivse tuntuse tulekahjude ja alaealiste probleemide tõttu. Anija vallas on kindlasti Kõrvemaa piirkond, mis on tegelikult tervele Ida-Harju piirkonnale tuntust toonud. Kõrvemaa on tuntud oma mitmekesiste vabaaja veetmise võimaluste poolest. Terve Ida-Harju tuntuse kui ka külastatavuse kasvule on kindlasti kaasa aidanud suviti toimuvad vabaõhuetendused (Anija valla piirkonnas). Viimased on saanud ka toetust Leader programmist, ning antud etendused on kujunenud väga populaarseteks. Etendusi on käidud vaatamas üle Eesti. Samuti toodi ka välja, et turismipiirkonnana on terve Ida-Harju tegevuspiirkond kindlasti rohkem pildis. Siinkohal on oma mõju avaldanud kolm aastat Tourest'i messi, mis on Eesti suurim turismimess.

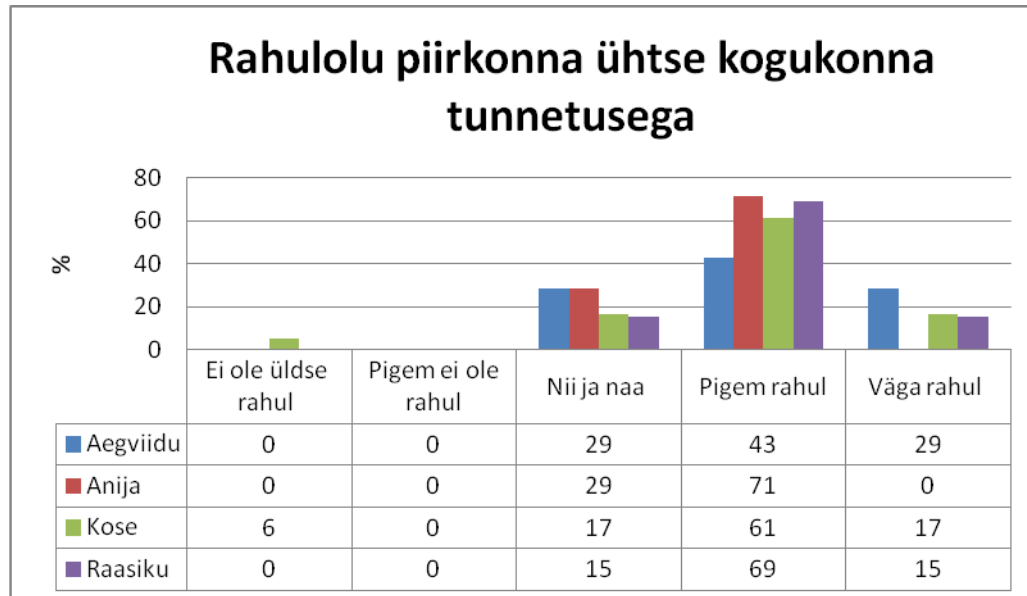
Positiivset mõju piirkonna külastatavuse kasvule tunnetavad kõigi valdade vastajad. Aegviidu valla puhul on külastatavuse kasvule kaasa aidanud 2011. aasta alguses valminud Aegviidu Madalseikluspark (Leader projekt). Viimast nimetati käesoleva uuringu raames hea eeskuju projektiks. Kose puhul toodi põhjenduses välja „Kose kutsub külla“ festivali panus piirkonna külastatavuse kasvu suurenemisele. Anija valla puhul saab välja tuua ülalnimetatud vabaõhuetendused.

Tervise ja kultuuriteenuste tarbijate arvu puhul tunnetavad positiivset mõju kõigi valdade lõikes hinnatakse arengut positiivses suunas. Põhjendusena saab välja tuua terviseradade arendamisi kõigis valdades. Raasikul on valminud Leader toel staadion ning valgustatud terviserada. Kose vallas on uue kultuurihoone valmimine aidanud suurel määral kaasa kultuuriteenuste tarbijate arvule. Anija valla puhul on üheks heaks näiteks Kehra Rahvamajja heli- ja valgustehnika soetamise projekt, mis on suurendanud kultuuriteenuste tarbijate arvu tänu sellele, et rahvamajja saavad tulla esinema ka need kollektiivid, kellel on vajadus kõrgema kvaliteediga heli- ja valgustehnika järele.

2009. aastal läbi viidud uuringus selgus, et infoliikumine oli üheks olulisemaks probleemiks. Kõige enam tunnetavad positiivseid muutusi Aegviidu, Anija ja Raasiku valla vastajad. Kose vallas peeti näiteks infotahvleid vanadeks. Ida-Harju Leader tegevuspiirkonnas üldiselt on tekkinud juurde infoliste ja vallad ning paljud organisatsioonid on nähtavad sotsiaalmeedias. Raasiku vallas toodi välja, et on info üleküllus tekkinud ning raskem on õiget infot välja selekteerida.

Organisatsioonide vahelises koostöös peetakse kõigi valdade lõikes muutusi pigem kasvanuks. Põhjendusena toodi ka kõigi valdade vastajate hulgas esile, et koostöö on aastatega kasvanud ning inimesed tunnetavad rohkem koostöövajadust.

Alljärgneval joonisel 4 on välja toodud rahulolu % Ida-Harju Leader tegevuspiirkonna ühtse kogukonna tunnetamisel valdade lõikes.

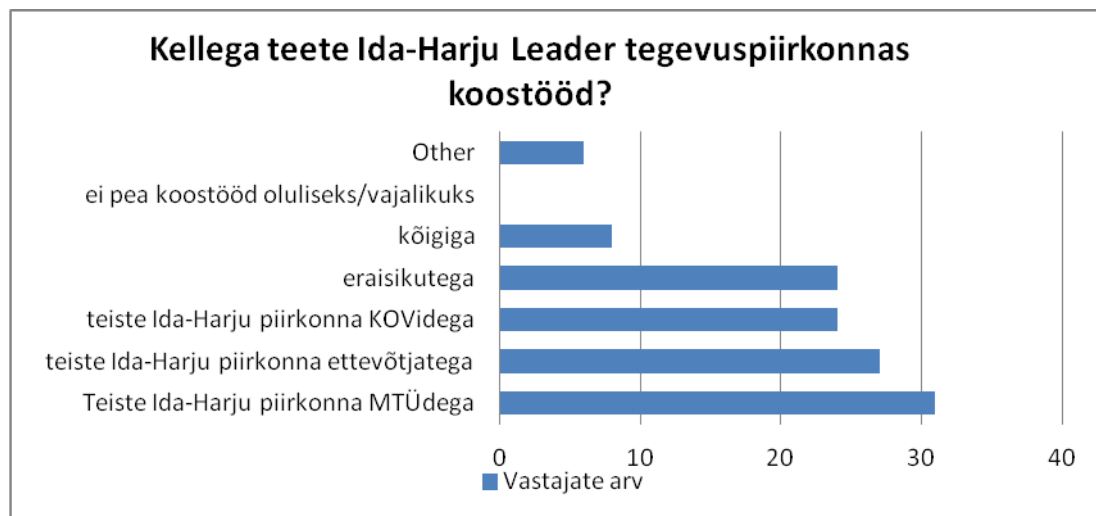

Allikas: Autori koostatud küsitlustulemuste põhjal

Joonis 4. Vastajate rahulolu Ida-Harju Leader tegevuspiirkonna ühte kogukonna tunnetusega piirkonna arendamisel ja elukeskkonna atraktiivsemaks muutmisel.

Jooniselt 4 ilmneb, et kõigi valdade lõikes ollakse ühtse kogukonna tunnetusega pigem rahul. Kommentaarina tõi üks Anija valla vastaja välja „kui olla MTÜ liige, siis on tunnetatav see kogukonna ühtsus, aga tavakodanikuna see arvatavasti välja ei paista“. Üks põhjusi on siin autori arvates ka see, et olles organisatsiooni liige, puututakse kohalike probleemidega ning nende lahendamise rohkem kokku kui seda teeb tavakodanik“. Võib järeldada, et valdade üldine tendents oli vastuste puhul siiski enam vähem sarnane. Kose valla puhul tõid 6% vastajatest välja, et nad ei ole kogukonna tunnetusega üldse rahul. Siinkohal on mõeldud kogukonna ühtsuse mitte tunnetamist. Siin võib üks põhjus olla selles, et Kose vald on antud neljast vallast kõige suurem territoriaalsuse poolest.

Joonisel 5 on tulemused organisatsioonide vahelise koostöö tegemisest Ida-Harju Leader tegevuspiirkonnas.

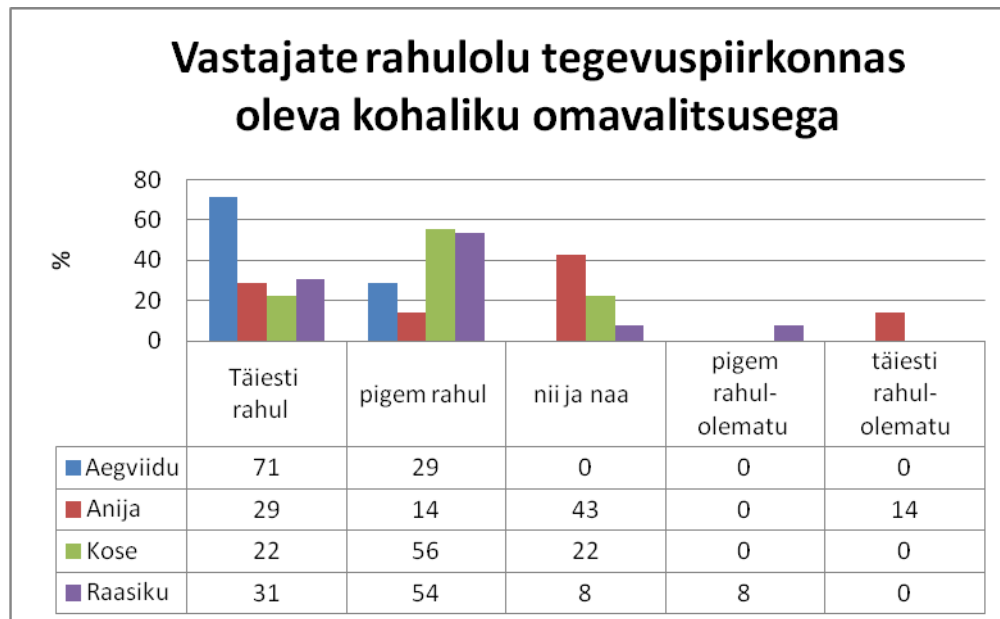
Allikas: Autori koostatud küsitlustulemuste põhjal

Joonis 5. Organisatsioonide vaheline koostöö Ida-Harju Leader tegevuspiirkonnas

Uuringus osalenud vastajatest teeb 26% organisatsioone koostööd teiste Ida-Harju piirkonna MTÜdega. 23% organisatsioonidest teevad koostööd teiste Ida-Harju piirkonna ettevõtjatega. 20% vastajatest teevad koostööd Ida-Harju piirkonna kohalike omavalitsustega. Võrdsesse suurusjärku kuulub ka koostöö eraisikutega. Vastajatest 7% teevad koostööd kõigiga. Vastajate hulgas ei olnud kedagi, kes koostööd oluliseks ja vajalikuks ei pidanud. 5% vastajatest valis vastusevariandi „muu“.

Küsimusele, mis puudutas organisatsioonidevahelist koostöö sujumist vastati kokku 25 korral. Tegemist ei olnud kohustusliku küsimusega, seega puudus võimalus analüüsida 21 vastaja arvamust. 64% vastajatest organisatsioonide vahelises koostöö sujumises probleeme ei tunnetanud. Alla poole vastajatest (36%) nimetasid, et koostöö sujumises esineb probleeme. Need, kes koostöö sujumises probleeme tunnetasid, nimetasid peamisteks kitsakohtadeks info liikuvuses üldises plaanis info ülekülluse. Samuti toodi ühe probleemina välja inimeste omavaheline suhtlustasand, mis on tingitud iseloomude erinevusest. Kahel korral toodi probleemina välja ka seda, et aktiivsed inimesed on tööga liiga ülekoormatud.

Joonisel 6 on käsitletud vastajate rahulolu oma tegevuspiirkonnas oleva kohaliku omavalitsusega.

Allikas: Autori koostatud küsitlustulemuste põhjal

Joonis 6. Vastajate rahulolu oma tegevuspiirkonnas oleva kohaliku omavalitsusega.

Valdade lõikes olid kõige enam (71%) täiesti rahul oma tegevuspiirkonnas oleva kohaliku omavalitsusega Aegviidu vastajad. Kose valla vastajad olid 56% pigem rahul ning täiesti rahul olid 21% Kose valla vastajatest. Anija vallas vastajatest 43% protsenti olid arvamusel „nii ja naa“. Selgitusena tõi üks Anija valla organisatsioon välja, et omavalitsuse huvi piirdub vaid ühe kindla spordialaga. Anija valla üks organisatsioon pidas vajalikuks KOVi poolt suuremat toetust külaliikumisele „külaliikumisi tekib juurde, aga rahasummad on endised“. Kose valla vastajatest pidas üks organisatsioon positiivseks, et uus volikogu ja vallavalitsus on rohkem teadvustanud ja tähtsustanud koguduste rolli valla elus.

Üldküsimustikus paluti vastajatel välja tuua 1-2 Ida-Harju Koostöökoja tegevuspiirkonna projekti, mis on ellu viidud Leader rahastuse toel ja mida võib pidada heaks eeskujuks nii piirkonnas üldiselt kui ka teistele projektitaotlejatele. Kõige enam toodi eeskujuna välja Aegviidu Madalseikluspargi loomist. Antud projekti taotlejaks oli Aegviidu vallas tegutsev mittetulundusühing Ajaleidja. Lähtuvalt magistritöö eesmärgist ei ole autor antud küsimuse puhul põhjalikku analüüsi teostanud. Eeskju

projektide nimekiri on edastati Ida-Harju Leader tegevusgrupile, kes peale uuringu teostamist antud väljavõtet oma edasises töös kasutab.

2009. aastal teostatud uuringus oli üheks ettevõtjate ootuseks seadustest tulenevate tervisenõuete alane koolitus toidlustus- ja turismiettevõtetele. Praeguseks on Ida-Harju Koostöökoda korraldanud kolm koolituspäeva, kus teadmisi andsid edasi Veterinaar- ja toidumeti spetsialistid. Autor toob positiivsena välja, et enamike vastuse puhul oldi väga rahul Ida-Harju Koostöökoja nõustamise tasemega. Samuti toodi välja head koostöö sujumist organisatsioonide ja tegevusgrupi vahel. Positiivsena saab veel nimetada tegevusgrupi veebilehe muutust paremuse suunas. Ettepanekutena toodi välja, et võiks olla rohkem teavet elluviidud projektide osas (nendega tutvumine). Samuti sooviti rohkem ühisüritusi ning infopäevade jätkumist. Uue programmiperioodi 2014-2020 ühe ettepanekuna toodi näiteks välja, et tuleks keskenduda rohkem olemasoleva korrashoidmisele ja arendamisele, mitte tekitada uusi asju juurde. Kõige enam oodatakse, et toetusvõimalused endiselt jätkuks. Samuti loodetakse toetuste mitmekesisust (toetused erivaldkondadele). Seoses projektide omaosalusega toodi ettepanekuna välja, et teatud valdkondade puhul võiks omaosaluse % olla väiksem, sest algkapitali leidmine on mõne valdkonna puhul väga keeruline. Arvati ka, et ühe programmiperioodi jooksul peaksid olema ühed kindlad „mängureeglid“ mis perioodil ei muutuks (piirmäärad). Toodi ka välja, et võiks leida võimalus toetada külapoode. Maapiirkonna väikeettevõtjad ei suuda ainult omal jõul pealinna suurte kauplustega konkurentsist püsida. Vastajate seas oli tunda, et soovitakse vähendada liigset bürokraatiat. Autori arvates on bürokraatia kohati väga oluline. Liigse bürokraatia on tegelikult tekitanud ebaausate taotlejate tegutsemine. Teisalt vaadates on liigse bürokraatia tõttu kannatajaks ausad taotlejad.

Projektide jätkusuutlikuse tagamise puhul on autor soovinud kindlaks teha, kuidas uuringus osalenud 46 vastaja arvates tagada organisatsioonide ja projektide suurem jätkusuutlikus. Ligikaudu pooled vastajatest pidasid jätkusuutlikkuse tagamisel oluliseks eelkõige aktiivset inimressurssi ning pidevat koostööd. Ühe hea näitena võib välja tuua järgneva vastuse „jätkusuutlikust ei pane isegi raha liikuma. Peab olema väga suur tahtejõud inimestel, suur koostöö ja positiivne suhtumine“. Autori arvates enamasti kohaliku piirkonna areng sõltubki suures osas aktiivsete inimeste tegutsemisest.

Tihtilugu need aktiivsed inimesed seisavad piirkonna arengu eest vabatahtlikkuse alusel. Autor leiab, et tegelikult ei olegi ehk mõistlik eestvedajaid rahaliselt premeerida ja motiveerida, sest üldjuhul raha ei pane inimest pikemas perspektiivis tegutsema. Pigem tuleks tunnustada ja premeerida neid hoopis muul moel. Näiteks anda võimalus tasuta koolitustel osalemiseks. See tagab kontaktide loomise, mis on pikemas perspektiivis suurema väärtusega, kui rahaline toetus. See tuleneb ka sellest, et piirkonna arendamine on autori arvates midagi sellist, mida ei tehta raha eesmärgil. Vastasel juhul ei oleks enam küsimuseks piirkonna arendamine vaid midagi muud. Samuti tõi üks vastaja välja, et „organisatsioonid ei peagi olema igavesed. Kui organisatsioon on oma eesmärgid täitnud, võib ka laiali minna. Projekt on vaid abivahend millegi saavutamiseks. Projekti abil loodu on jätkusuutlik siis, kui seda on inimestele tõeliselt vaja ja hoitakse elus ka ilma projektideta“. Ühe ettepanekuna toodi välja, et toetuste jagamisel võiks eelistatud seisundis olla need organisatsioonid, kellel on ette näidata ka projektiväliste tegevuste nimekiri ning leiti ka, et oluline on käia kohapeal ja vaadata, mis reaalselt toimub. Esile kerkis ka näiteks abikõlblikkuse määramine, kus ühe arvamusena toodi välja, et mingil määral tuleks ettevõtete ja tema arengu puhul läheneda individuaalselt. Siinkohal on mõeldud seda, kui ettevõttel on nõ pudelikael, mida ta ei suuda ise likvideerida, et täielikku edu saavutada, kuid näiteks rahastusprogrammi meetmesse ettevõtte oma probleemiga ei haaku. Rääkides jätkusuutlikkuse tagamisest, siis ühe ettepanekuna toodi veel välja, et infopäevadel, nõustamistel ja vestlustel rohkem lahti seletada jätkusuutlikkuse olemust ning võimaluse loomist Harju Ettevõtlus ja Arendusekeskuse erapooletuks hinnanguks alates mingist konkreetset taotlussummast. Samuti oli organisatsioonide arvates oluliseks osaks koolitused piirkonna organisatsioonidele ning võimalusel mentorprogrammide loomine. Põhilisteks märksõnadeks antud jätkusuutlikkuse tagamise puhul peab autor aktiivset ja tahtejõulist inimressurssi, koostööd, jätkusuutlikkuse olemuse suuremat teadvustamist, koolitusi ja mentorprogramme ning inimestega side pidamist.

Kas sõltuvus projektitoetusest on probleem? Selle küsimuse puhul on autor soovinud analüüsida vastajate seisukohti projektitoetustest sõltumisel. Siinkohal on mõeldud seda, et on taotlejaid, kes viivad oma tegevuse või investeeringu ellu olenemata sellest, kas nad saavad toetusi või mitte. Ning on ka neid, kes ilma toetuseta tegevusi või investeeringuid ellu ei vii. Autor soovis antud küsimusega teada saada, kas vastajad

peavad sõltuvust projektitoetusest pigem probleemiks või mitte. Tegemist oli avatud küsimusega ning analüüsitavaid vastuseid laekus kokku 37'lt vastajalt 46'st.

Analüüsist selgus, et vastajate hulgas oli protsentuaalselt täpselt neid, kes nimetasid projektitoetusest sõltumist probleemiks kui ka neid, kes seda probleemiks ei pidanud. Mõlema puhul jagunesid vastused 35% ja 35%. Ülejäänud 30% puhul oldi pigem seisukohal „nii ja naa“. Vastajate hulgas, kes pidasid sõltuvust projektitoetusest probleemiks, toodi põhjendustena näiteks välja, et valdkonnad, mis on vähetasuvad, nende puhul on kindlasti sõltuvus projektitoetustest probleem. Samuti võib taotleja puhul probleem tekkida siis, kui pole arvestatud projekti jätkumist ilma edasise toetuseta. Ühe ettepanekuna toodi välja, et projektitoetuse taotlemise ajal uurida veel rohkem, mis saab projektist edasi. Toodi ka välja, et maal paneb suured piirid ette ressursi puudus, mis omakorda tekitabki suure sõltuvuse projektidest. Ühe seisukohana toodi välja ka seda, et paljud asjad on ülesse ehitatud projektitoetuste peale, mis peaks olema tegelikult omavalitsuse rida. Sellest lähtuvalt on ka mittetulundusühendustel kadunud fookus, mille jaoks nad midagi teevad. Siinkohal on mõeldud, et rahastusfondi peetakse sel juhul vastutajaks, kui midagi ei toimu. Ühtpidi on see autori seisukohast arusaadav, et MTÜ'de finantssüsteem on paljuski ülesse ehitatud projektirahade peale. Mittetulundusühendustel on vahendite leidmine oluliselt keerulisem. Samas nimetati ka, et kindlasti on see probleemiks nende taotlejate puhul, kes on võtnud endale põhimõtte viia ellu midagi ainult siis, kui projektiraha saab.

Vastajate puhul, kes projektitoetustest sõltumist probleemiks ei pidanud, peeti toetusi pigem heaks võimaluseks tegevuste ja investeerinute elluviimisel. Ühe põhjendusena toodi välja, et kui juhtubki olema organisatsioon, kes eelkõige elatub ja viib tegevusi ellu projekti rahadega, siis pole midagi negatiivset, kui lõppkokkuvõttes teenib kasu kogu piirkond ja majandus tervikuna.

Vastajad, kelle vastustest peegeldus pigem „nii ja naa“ seisukoht, toodi välja näiteks arvamus, et juhul, kui kogu tegevus on projektipõhine, siis on kindlasti projektitoetusest sõltumine probleemiks, vastasel juhul mitte. Enamik olid siiski seisukohal, et paljuski sõltub see organisatsioonist ning inimeste enda mõttemaailmast. Organisatsioon peab ennast nagunii ära majandama ka ilma toetusteta.

5.2 Projektipõhise ankeedi vastuste analüüs

5.2.1 Hetkeolukorra kaardistamine

Alljärgnevas tabelis 6 on võetud kokku aastate lõikes Ida-Harju Koostöökoja poolt menetletud projektide arv meetmete lõikes. Andmed on seisuga 31.12.2013.

Tabel 6. Ida-Harju Koostöökoja poolt menetletud projektitoetuste taotluste arv meetmete lõikes 2010-2013

Aasta	Meede 1.1 TEEME KOOS	Meede 1.2 KODUKANT KORDA	Meede 2.1 TÖÖD JA LEIBA
2010	26	22	13
2011	43	19	25
2012	21	13	16
2013	52	0	22
KOKKU	142	54	76

Allikas: Autor

Tabelist 6 on näha, et meetmete lõikes on kõige enam taotlusi menetletud „teeme koos“ meetme raames. Seejärel on ettevõtlusmeetme projektid ning 1.2 meetme projektid. Kõige enam on projektitoetuste taotlusi menetletud 2011 aastal. See tuleb kindlasti ka sellest, et antud perioodiks oli Leader tegevusgrupi piirkonnas rohkem käivitunud ning inimesed olid Leaderi võimalustest rohkem informeeritud.

Alljärgnevas tabelis 7 on kokku võetud kõik projektitoetuse taotlused mis on saanud tegevusgrupi poolt positiivse vastuse. Andmed on seisuga 31.12.2013

Tabel 7. Ida-Harju Koostöökoja poolt positiivse otsuse saanud taotluste arv meetmete lõikes 2010-2013

Aasta	Meede 1.1 TEEME KOOS	Meede 1.2 KODUKANT KORDA	Meede 2.1 TÖÖD JA LEIBA
2010	17	11	9
2011	40	8	13
2012	18	3	9
2013	49	0	19
KOKKU	124	22	50

Allikas: Autor

Tabelist 7 ilmneb, et positiivseid otsuseid on saanud kõige enam nende aastate lõikes 1.1 meetme projektid, mis moodustab kõigi positiivse otsuse saanud projektide arvust 63%. Ettevõtlusmeetme 2.1 positiivse otsuse saanud projektide osakaal on 26% ning 2.1 meetme projektid moodustavad kõigi positiivse otsuse saanud projektide arvust 11%.

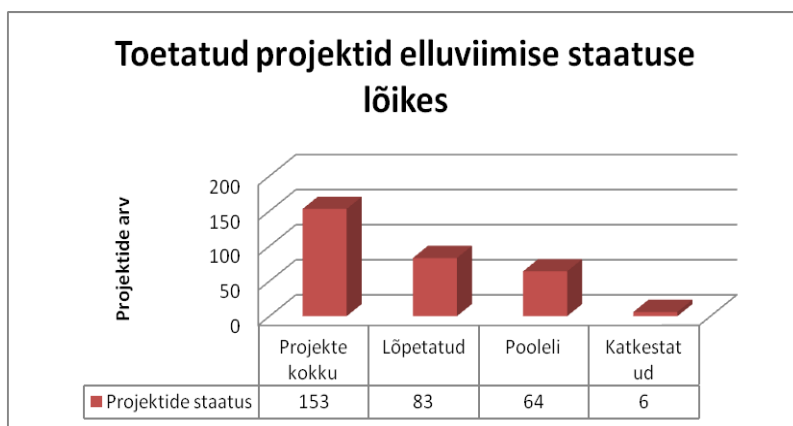
Järgnevas tabelis 8 on kokku võetud kõik projektitoetuse taotlused mis on saanud tegevusgrupi poolt negatiivse vastuse. Andmed on seisuga 31.12.2013. Kõige enam on projektitoetuste taotlustest negatiivse otsuse saanud 42% 1.2 meetme projektidest kõigi rahuldamata jäänud taotluste koguarvust. Kõigi negatiivse otsuse saanud 2.1 meetme projektidest moodustab rahuldamata jäänud taotluste arv 34% ning 1.1 meetme projektidest 24%.

Tabel 8. Ida-Harju Koostöökoja poolt negatiivse otsuse saanud taotluste arv meetmete lõikes 2010-2013

Aasta	Meede 1.1 TEEME KOOS	Meede 1.2 KODUKANT KORDA	Meede 2.1 TÖÖD JA LEIBA
2010	9	11	4
2011	3	11	12
2012	3	10	7
2013	3	0	3
KOKKU	18	32	26

Allikas: Autor

Joonisel 6 on toodud välja PRIA poolt heakskiidetud Ida-Harju Leader tegevuspiirkonna projektide arv nende elluviimise staatuse lõikes.

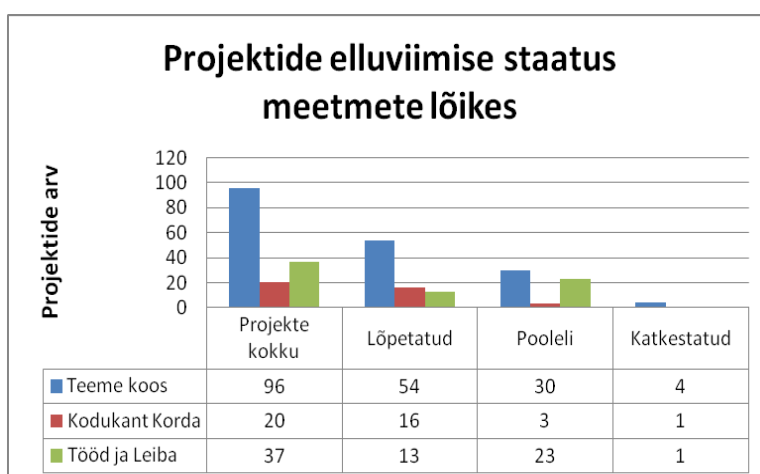

Allikas: Ida-Harju Koostöökoda

Joonis 7. PRIA poolt heakskiidetud Ida-Harju Leader tegevuspiirkonna projektide arv nende elluviimise staatuse lõikes.

Jooniselt 7 on näha, et kõigist PRIAle laekunud Ida-Harju Koostöökoja tegevuspiirkonna projektidest on lõpetatud projektide osatähtsus 54%. Pooleli olevaid projekte on 42% ning katkestatuid projekte on 4% projektidest. Eelnimetatud andmed on seisuga 31.12.2013.

Joonisel 8 on välja toodud PRIA poolt heakskiidetud Ida-Harju Koostöökoja tegevuspiirkonna projektide elluviimise staatus meetmete lõikes

Allikas: Ida-Harju Koostöökoda

Joonis 8. PRIA poolt heakskiidetud Ida-Harju Koostöökoja tegevuspiirkonna projektide elluviimise staatus meetmete lõikes.

Joonisel 8 on näha, et kõige enam on lõpetatud kui ka pooliolevaid projekte Teeme koos meetmes.

5.2.2 Elluviidud Leader projektide mõju hindamine

Elluviidud projekte oli Ida-Harju Leader tegevuspiirkonnas 83 seisuga 31.12.2013. Kõik 83 elluviidud projekti kaasati uuringusse, mille viis autor läbi veebiankeedi meetoodikat kasutades. Kõigist kaasatud projektidest saadi tagasiside 78 projekti kohta, mis moodustab 94% uuringusse kaasatud projektide koguarvust. Autori arvates on tagasiside laekumise tulemus väga hea ning vastav protsent on igati arvestatav toetamaks uuringu analüüsi.

Magistritöö analüüsi esimeses osas keskendus autor pigem Ida-Harju Leader tegevuspiirkonna „aluspinna“ hindamisele. Töö analüüsi teises osas on autor keskendunud juba konkreetset Leader toetustega kaasnevatele mõjudele, mis ühel või teisel moel on piirkonna arengut mõjutanud.

Siinkohal tasub kindlasti ära mainimist, et tegu on olnud esimese Leader-perioodiga, millest oluline osa on kulunud õppimisele ja kogemuste hankimisele. 2013. aastal läbiviidud Eesti maaelu arengukava 2007-2013 Leader-meetme kohalike tegevusgruppide strateegiate vahehindamise lõpparuandes ilmneb, et enamjaolt on Leader-perioodi algfaasis lisatud palju erinevaid mõju- ja tulemusindikaatoreid ning väljundindikaatoreid strateegiatesse, eesmärgiga tõsta strateegia konkurentsivõimet. Põhjuseks toodi välja, et Leader programmi algfaasis võisteldi strateegiate koostamisel ressursside pärast, kuid samas on nende indikaatorite abil tulemuste jälgimine kohati liiga keerukas. Siinkohal on mõeldud, et on strateegia koostamisel on tegevusgrupid lisanud mitmeid indikaatoreid, mis võivad osutuda raskesti mõõdetavateks. [Eesti maaelu arengukava 2007-2013 Leader, lk 11).

Käesoleva uuringu elluviidud projektide analüüs on teostatud Ida-Harju Koostöökoja Leader tegevuspiirkonna meetmete lõikes, võttes arvesse kohaliku tegevusgrupi poolt määratletud indikaatoreid ja nende tüüpe (väljud, tulemused, mõjud) ning sihttasemeid. Väljund iseloomustab programmi abil rahastatud tegevusi. Tulemus iseloomustab meetme või projekti tulemusel loodud kasu või hüve, mis on mõõdetav vahetult või

teatud aja möödudes pärast meetme või projekti lõppemist. Mõju iseloomustab programmi rakendamisel saavutatud pikaajalisi positiivseid üldisi trende. [Ida- Harju Koostöökoda... 2009, lk 32]

5.2.3 Teeme koos meetme projektide analüüs

Lähtudes tagasisidena laekunud tulemustest oli antud meetmes analüüsitavaid projekte kokku 50. Analüüsitavate projektide hulgas oli kuus Aegviidu, 13 Anija, 17 Kose, 13 Raasiku valla projekti ning üks piirkondlik projekt. Viimase puhul oli tegemist projektiga, kus taotlejaks on väljastpoolt piirkonda tegutsev organisatsioon, kuid projekti eesmärgid on suunatud kogu Ida-Harju Leader tegevuspiirkonnale. Lisas nr 6 on välja toodud TEEME KOOS meetme väljundid ja tulemused koos rakenduskavas olevate sihttasemetega. Tühjade lahtrite puhul puudus autoril täpne info.

Tulemuste analüüsist selgus, et 10% projektidest oli algatatud noorte poolt või noorteorganisatsiooni poolt elluviidud. 60% projektidest olid suunatud noortele ning samuti 60% moodustas projektidest kasu noortele. Tegevuspiirkonna tuntuse kasvule on ellu viidud projektidest kaasa aidanud 90% projektide koguarvust. Tegevuspiirkonna külastatavuse kasvule on kaasa aidanud 76% projektidest. Tervise- ja kultuuriteenuste tarbijate arvu kasvu osas on positiivset mõju avaldanud projektidest 64%. Nii huvitegevuse kättesaadavusele kui ka sisuka ajaveetmise võimalustele aitas kaasa 54% projektidest. Ainult huvitegevuse kättesaadavusele aitas kaasa 12 % ning ainult sisuka ajaveetmise võimaluste paranemisele 18% projektidest. Kahe projekti puhul pikendati projekti ellu viimise tähtaega. Positiivsena saab välja tuua, et 28% projektidest on aidanud kaasa tegevuspiirkonnas töökohtade hoidmisele/säilitamisele. 3 projekti raames loodi näiteks kokku 19 ajutist töökohta. Viimaste puhul oli tegemist töökohtadega, mis säilisid ajani, mil projekt lõplikult ellu viidi (näiteks laagrijuhendajad ja projektijuht, töökohad seoses suveetendustega).

Projektide raames viidi ellu väga palju mitmekesiseid tegevusi (üritusi, koolitusi, laagreid, pärandkultuuri väärtustavaid tegevusi, õpitubasid jne). Projektide hulgas oli ka tegevusi, mis olid suunatud näiteks erivajadustega noortele. Autori arvates pälvib viimane erilist tähelepanu. Samuti koguti piirkonna ajalugu, mis talletati raamatukaante

vahele. Välja anti ka fonogrammidena lastelaulude kogumik. Projektide raames parandati oluliselt ka huviringide toimimise kvaliteeti. Tähelepanuväärseks saab kindlasti pidada Anija vallas etendunuid suvelavastusi, mis on suuresti kaasa aidanud piirkonna tuntusele kui ka külastatavusele. Muusikahuvilistele soetati projektide raames puhkpille, tänu millele on Kose vallas muusikahuvilistel võimalus huvitegevuseks.

Projektide elluviijad tunnetasid huvitegevuse kättesaadavuse kasvu ja sisuka vajaveetmise võimaluste paranemist. Samuti tunnetati, et elluviidud projektid on aidanud kaasa Ida-Harju Leader tegevuspiirkonna inimeste omavahelise suhtluse paranemisele ning koostöövõimaluste loomisele. Positiivsena saab välja tuua, et inimesed tunnetasid ka kogukonna tunnetuse teket.

Projektide elluviimise käigus tekitas kõige enam probleeme pikk toetuse laekumise periood. Põhjuseks toodi välja, et raske on leida teenusepakkujaid, kes on nõus raha ootama kolm kuud. Samuti tekkisid osade projektide puhul mitteametatud kulud, sest projektikirjutamisel ei osatud neid algselt ette näha. Ilmnes ka selliseid probleeme, kus oli raskusi osalejate kokku saamisega (laada kaupmehed, võistlustel osalejad jne). Siinkohal on antud meetme puhul tegemist eelkõige ühistegevuse edendamiseks, mistõttu see võiski mõneti keerulisem olla.

5.2.4 Kodukant korda meetme projektide analüüs

Veebiküsitluste tagasiside hulgale oli antud meetmes analüüsitavaid projekte 18. Analüüsitavate projektide hulgas oli neli Aegviidu, viis Anija, neli Kose ja viis Raasiku valla projekti. Tabelina (Lisa 7) on välja toodud meetme väljundid ja tulemused. Toetatud tegevuste arv on projekti puhul eraldi tegevusteks loetud siis, kui tegevused on erinevate eesmärkidega ning eraldiseisvalt toimivad (samale krundile mänguväljaku ja majutushoone rajamine). Selle meetme puhul on autor saanud tulemusi hinnata täismahus, sest kõikide uuringusse kaasatud meetme projektide kohta laekus tagasiside 100%.

Meetme raames on elluviidud projektid aidanud kaasa objektide rekonstrueerimisele, rajamisele ja korrastamisele. Antud meetme projektide hulgas on ka Aegviidu Madalseikluspargi rajamine, mis toodi antud uuringus välja, kui hea eeskuju projekt.

Ühe projekti raames tehti korda näiteks Aegviidu vallas suusaraja traktor. Antud projekt väärrib tähelepanu seetõttu, et kui taotleja ei oleks toetust saanud, siis oleks jäänud suured rajad hooldamata ning antud projekt aitas kaasa ka jätkusuutlikkusele, vastasel juhul oleks MTÜ oma tegevuse pidanud lõpetanud. Positiivne on tõdeda, et leidub inimesi, kes soovivad ja suudavad oma kogukonnas midagi suurt ja ehedat ellu viia.

Meetme projektide hulgas ei olnud noorte poolt algatatud ja elluviidud projekte. Noortele oli suunatud 44% projektidest. Kasusaajateks olid noored 61% projektide puhul. Huvitegevuse kättesaadavusele ja sisuka ajaveetmise võimalustele on kaasa aidanud 56% projektidest. Ainult sisuka ajaveetmise võimalustele on kaasa aidanud on kaasa aidanud 28% projektidest. Piirkonna tuntusele on kaasa aidanud 78% ehk üle poole projektidest. Piirkonna külastatavuse kasvule on positiivset mõju avaldanud 56% projekte. Tervise ja kultuuriteenuste tarbijate arvu kasvamisele on kaasa aidanud 67% projektidest. Ühe projektiga on loodud piirkonda ka üks täisajaga töökoht ning kaasa on aidatud nelja töökoha hoidmisele/säilitamisele. Loodud töökoht on sobilik ka naistele.

Elukeskkonna meetme toetused jagati kõige kiiremini ära. Selle põhjuseks saab välja tuua, et inimestel on suur huvi elukeskkonna parandamise vastu. Elukeskkonnas on Leader abil parandatud elutähtsate objektide või avaliku kasutusega hoonete konstruktsioone või ehitatud uusi. Lisandväärtusena on Leader elukeskkonna meetmes saanud osaleda sellised organisatsioonid, kes meetmest 3.2 (Maaelu arengukava 2007-2013 meede „Külade uuendamine ja arendamine“) ei oleks saanud olla potentsiaalsed rahataotlejad. Leader täitis hästi selle osa ära.

Projektide elluviimise käigus oli ühel taotlejal tegemist muinsuskaitse all oleva objektiga (Anija Mõis), sellest lähtuvalt olid selle projekti puhul kõige suuremad probleemid antud Muinsuskaitseametiga. Seoses sellega tekkisid ka ettenägematud kulud projekti käigus.

5.2.5 Tööd ja leiba meetme projektide analüüs

Vastavalt veebiküsitluste tagasiside hulgale oli antud meetmes analüüsitavaid projekte 10. Analüüsitavate projektide hulgas oli kaks Raasiku ja kaheksa Kose valla projekti.

Tabelina (Lisa 8) on välja toodud ettevõtlusmeetme väljundid, ja tulemused. Analüüsis on autor tulemusi hinnanud projektide ankeetiküsitluse alusel, mille kohta saadi tagasiside. Ühe antud meetme projekti tulemusi ei saanud kahjuks autor seetõttu hinnata.

Töökohtasid loodi juurde Kose valla projektidega (8 töökoha puhul on tegemist ka naistele sobivate töökohtadega). Teenuste poole pealt tekkis näiteks Kose valda juurde autoremonditeenus. Samuti paranesid Kose vallas tänud Oxforell OÜ'le majutustingimised, mis on antud ettevõtja hinnangul omakorda suurendanud ka piirkonna külastajate arvu. Keskkonnasäästlikkusele suunatud projektideks olid uudse küttesüsteemi paigaldus (Kose vallas) ning Raasiku valla projekt, mis oli suunatud keskkonnasäästliku hariduse edendamisele. Infrastruktuuri poole pealt rajati Kose valla piirkonda üks tootmishoone. Kolm infrastruktuuri paranemist oli turismiettevõtluses.

Uuringus osalenud projektide hulgas ei olnud ühtegi noorte poolt algatatud või elluviidud projekti. Projektide hulgas oli antud meetmes üks projekt, mis oli suunatud noortele (sh kasusaajad noored). Positiivne on tõdeda, et ühtegi projekti ei pikendatud ning selle meetme projektide puhul ei esinenud peaaegu ühelgi taotlejal projekti elluviimise käigus suuremaid probleeme. Huvitegevuse kättesaadavusele ja sisuka ajaveetmise võimalustele on kaasa aidanud 30% antud meetme projektidest. 70% projektidest on kaasa aidanud piirkonna tuntusele. Külastatavusele on kaasa aidanud 40% uuringus osalenud projektidest. Tervise ja kultuuriteenuste tarbijate arvu kasvule on positiivset mõju avaldanud 30% projektidest.

Projektipõhise ankeedi vastajate sõnalisest hinnangust saab välja tuua, et vastajad tunnetavad mõju piirkonna külastatavuse kasvus. Samuti tunnetavad vastajad, et tänu elluviidud projektidele on saadud parandada teenuste kvaliteeti ning vähendada teenuste sesoonsust pakkumise osas. On positiivne välja tuua, et vastajate arvates on paranenud ka koostöö piirkonna ettevõtjate vahel ning on suudetud stabiliseerida tööhõivet.

KOKKUVÕTE

Käesoleva magistritöö eesmärgiks oli välja selgitada, millises suunas on 2010-2013 Leader meetme rakendamine mõjutanud maaelu arengut Ida-Harjumaa Leader tegevuspiirkonnas. Teema aktuaalsus seisnebki selles, et autor uurib ühe Eesti Leader kohaliku tegevusgrupi (Ida-Harju Koostöökoda MTÜ) elluviidud Leader projektide mõju maaelu arengule. Mõju hindamiseks viis autor veebikeskkonnas läbi uuringu (sh üldankeet ja projektipõhine ankeet), kuhu kaasati kõik Ida-Harju Koostöökoja Leader tegevuspiirkonna (sh Anija vald, Raasiku vald, Kose vald, Aegviidu vald) organisatsioonid, kelle Leader programmi projektid olid käesoleva uuringu alguseks (01.01.2014) Ida-Harju Leader tegevuspiirkonnas elluviidud.

Elluviidud projekte oli Ida-Harju Leader tegevuspiirkonnas kokku 83. Üldankeeti täideti 46 (90%) 51'st ning projektipõhist ankeeti vastati 78 (94%) 83'st ankeedist. Seega analüüsiti 46 üldankeedi ja 78 projektipõhise ankeedi vastuseid. Ankeetide täitjate hulgas oli 1 füüsilisest isikust ettevõtja, 28 mittetulundusühingut, 7 osaühingut, 4 kohalikku omavalitsust ja 2 sihtasutust.

Järeldusena toob autor välja positiivse tõdemuse, et Ida-Harju Leader tegevuspiirkond hõlmab endas aktiivseid ja tunnustamist väärt inimesi, kes seisavad hea selle eest, et elu oma kodukohas oleks kvaliteetne ning mitmekesiste võimalustega.

Ettepanekutena toob autor välja, et eelnimetatud aktiivinimesi peaks rohkem tunnustama (sh motiveerima). Siinkohal ei pea autor silmas rahalist tunnustust vaid pigem mittemateriaalset (tasuta koolituste jms võimalused). Teine ettepanek, mis hõlmab endas 2014-2020 programmiperioodi ootust on seoses tugitooli-põllumeeste osakaalu vähenemisega. Siis oleks ehk ideaalis lootust, et vabanevaid ressursse saab otstarbekamalt kasutada.

Käesolev magistritöö andis autorile hulganisti uusi ja väärt teadmisi maaelu spetsiifilisemast käsitlusest.

Magistritöö sissejuhatavas osas lõi autor välja hüpoteesi: Ida-Harju Leader tegevuspiirkonnas elluviidud Leader projektid on mõjutanud positiivses suunas antud piirkonna maaelu arengut. Lähtuvalt läbiviidud uuringu tulemustest saab järeldada, et autori poolt püstitatud hüpotees on tõene.

Lähtuvalt hüpoteesi tulemusest sai autor vastuse ka sissejuhatuses püstitatud uurimisküsimusele, kas ellu viidud Leader toetused on Ida-Harju Koostöökoja tegevuspiirkonna maaelu arengut mõjutanud pigem positiivses suunas või vastupidi.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. Anija valla arengukava 2014–2020. (vastu võetud 17.10.2013, jõustunud 01.11.2013) – *Riigi Teataja* [WWW] https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4291/0201/3034/Anija%20valla%20arengukava_2014.pdf# (30.04.2014)
2. Arrak, A. (29. august 2013). Elu võimalikkusest maal. — *Postimees*, WWW <http://arvamus.postimees.ee/1365164/andres-arrak-elu-voimalikkusest-maal> (15. 04.2014)
3. Aegviidu valla arengukava 2014-2018. (vastu võetud 18.09.2013, jõustunud 01.01.2014) – *Riigi Teataja* [WWW] <https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4200/9201/3050/Aegviidu%20valla%20arengukava%202014-2018.pdf#> (30.04.2014)
4. Ida-Harju Koostöökoda arengustrateegia 2010-2013. (2009). Ida-Harju Koostöökoda. Esileht. Dokumendid. Uuringud. Ida-Harju Koostöökoja piirkonna elukeskkonna uuring (2009). – *Ida-Harju Koostöökoda* WWW http://idaharju.ee/public/documents/uuringu_kokkuvote.pdf (3.03.2014)
5. Eesti Maaelu arengukava 2007-2013. (vastu võetud 29.11.2007). Põllumajandusministeerium. Põhivaldkonnad. Maaelu. – *Põllumajandusministeerium* [WWW] http://www.agri.ee/public/MAK_2007-2013_7m.pdf (30.03.2014)
6. Eesti maaelu arengukava 2007-2013 Leader-meetme kohalike tegevusgruppide strateegiate vahehindamise lõpparuanne. *Põllumajandusministeerium* [WWW] http://www.agri.ee/public/Leader_uuringu_lopparuanne.pdf (10.05.2014)
7. Kohalike omavalitsuste portaali [WWW] http://portaal.ell.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=17393/2014-01-08_rahvastik_netti_.pdf (10.05.2014)
8. Kohaliku initsiatiivi arendamine – Leader-lähenemine. (2007). Tallinn: *Põllumajandusministeerium*. [WWW] http://www.agri.ee/public/Leader_lahenemine.pdf (4.04.2014)
9. Kose valla arengukava 2011-2025. (vastu võetud 29.09.2011, jõustunud 03.10.2011) – *Riigi Teataja* [WWW] <https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4181/0201/2054/AK290911.1.pdf#>

(30.04.2014)

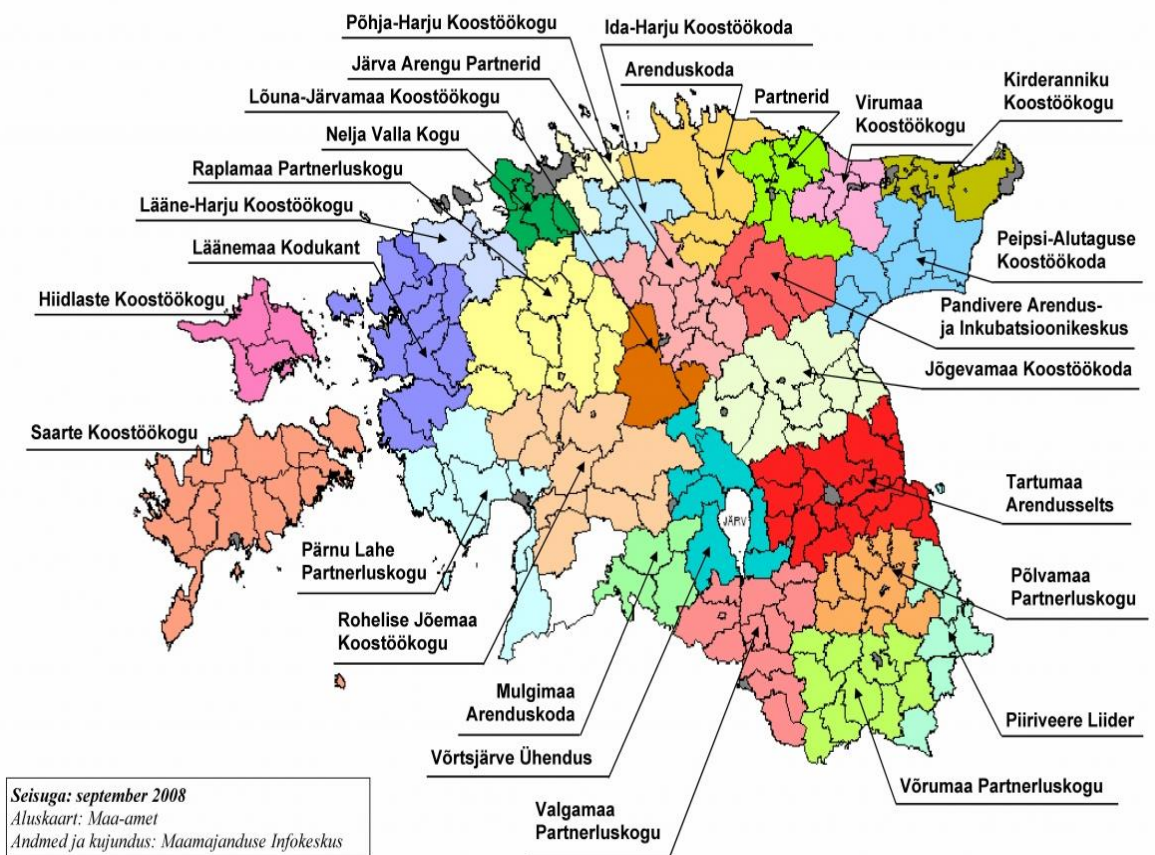
10. Kose valla kodulehekülg - ühinenud vald. [WWW]
<http://www.kosevald.ee/koue-vallaga-uhinemine> (10.05.2014)
11. Leader-lähenemine: üldjuhend. (2014) Maamajanduse Infokeskus. Euroopa Komisjon. Maainfo. LEADER. Maainfo. LEADER tegevusgrupid. Maainfo. Leaderist lähemalt — *Maamajanduse Infokeskus* [WWW]
http://ec.europa.eu/agriculture/rur/leaderplus/pdf/library/methodology/leader_approach_et.pdf (3.04.2014)
12. Leader edu. 2010. *Põllumajandusministeerium* [WWW]
http://www.agri.ee/public/juurkataloog/LEADER/Leader_EDU_2010_web.pdf
13. Leader-programmi erinevad etapid. Põllumajandusministeerium. Põhivaldkonnad. Maaelu. – *Põllumajandusministeerium* WWW
<http://www.agri.ee/leader/> (3.03.2014)
14. Leader. Maamajanduse Infokeskus. Maainfo. LEADER. — *Maamajanduse Infokeskus* [WWW] <http://www.maainfo.ee/index.php?page=66> (20.04. 2014)
15. **Lättemäe, S.** (2014). Kas alustanus põllumehel oli abi kahest kolhoosilehmast ja Bellarussist — *Maaelu ja elu maal muutuste tuules* /Koost. M. Sild, M. Tamm, E. Vahtramäe. Eesti Põllumajandusmuuseum. Tartu: Vali Press OÜ, lk 145-150
16. Maaelu arengu aruanne. (2011). Tartu: Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalinstituut. /Toim. R. Värnik 124 lk.
17. **Mihhejev, K.** (2011) Kohaliku algatuse arendamine Eesti maaelu arengukava 2007-2013 raames. – *Eesti maaettevõtluse arengusuunad viimaste aastate majandustrendide valguses: artiklite kogumik. Konverentsi "Uus ajajärk maaettevõtluses" materjalid, 9.02.2011, Pärnu*. Põllumajandusministeerium. Tartu: AS Pajo, lk 120-125
18. **Niinemägi, A.** (2011) Maaelu areng aastatel 2014-2020. - *Maaelu Foorum 2011, lk 18-19.* – [WWW] <http://www.epkk.ee/5265>) (3.03.2014)
19. **Pöld, K.** (1996) Maaelu ja regionaalpoliitika – *Põllumajanduse ja maaelu arengu ülevaade 1996*, Jänesa õppe- ja nõuandekeskus, Põllumajandusministeerium. Tallinn: AS Infotrükk. lk 38-40
20. Raasiku valla arengukava aastateks 2013-2024. (vastu võetud 10.09.2013, jõustunud 22.09.2013) – *Riigi Teataja* [WWW]
<https://www.riigiteataja.ee/aktiilisa/4190/9201/3001/Lisa.pdf#> (30.04.2014)
21. **Reiljan, J.** (2000). Maaelust. Majandusest. Riigist. Artikleid ja esinemisi aastail 1999-2000. Eesti Rahvaliit. Tartu: Print Best, lk 200.

22. RVR01: Ränne haldusüksuse või asustusüksuse liigi, soo ja rände liigi järgi (andmed uuendatud 4.03.2013). — *Eesti Statistika andmebaas*. [WWW] <http://www.stat.ee> (22.04.2014).
23. RV06: Demograafiline tööturururveindeks piirkonna/haldusüksuse järgi, 1. jaanuar (andmed uuendatud 9.07.2013). — *Eesti Statistika andmebaas*. [WWW] <http://www.stat.ee> (22.04.2014).
24. **Seeder, H.-V.** (2011) Eessõna. – *Eesti maaettevõtluse arengusuunad viimaste aastate majandustrendide valguses: artiklite kogumik. Konverentsi "Uus ajajärk maaettevõtluses" materjalid, 9.02.2011, Pärnu*. Põllumajandusministeerium. Tartu: AS Pajo, lk 5-6
25. ST005: Palgatöötaja kuukeskmise brutotulu ja brutotulu saajad piirkonna/haldusüksuse, soo ja vanuserühma järgi (andmed uuendatud 6.06.2013). — *Eesti Statistika andmebaas*. [WWW] <http://www.stat.ee> (22.04.2014).
26. **Tracy, M.** (1995). Toit ja põllumees turumajanduses. Sissejuhatus teooriasse, praktika ja poliitika. Tartu: Maaelu Arengu Instituut. 368 lk.
27. **Viik, J.** (1996) Väikeettevõtlus ja tööhõive – *Põllumajanduse ja maaelu arengu ülevaade 1996*, Jänesa õppe- ja nõuandekeskus, Põllumajandusministeerium. Tallinn: AS Infotrukk. lk 87-92
28. **Värnik, R.** (2014). Eesti maaelu ja põllumajanduse areng viimasel 20. aastal. Kuidas edasi? – *Maaelu ja elu maal muutuste tuules* /Koost. M. Sild, M. Tamm, E. Vahtramäe. Eesti Põllumajandusmuuseum. Tartu: Vali Press OÜ, lk 208-222.

LISAD

Lisa 1

LEADER TEGEVUSGRUPPID EESTIS

Allikas: Leaderi edu 2010

ÜLDKÜSIMUSTIK

Hea projektitoetuse taotleja!

Ida-Harju Koostöökoda MTÜ viib läbi elluviidud Leader projektide seiret. Ühtlasi valmib antud seire käigus ka Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalinstituudi magistriõppe diplomitöö (autor: Anni Haavakats). Magistritöö eesmärgiks on hinnata LEADER programmi raames makstud toetuste mõju Ida-Harju LEADER piirkonna maaelu arengule (MTÜ Ida-Harju Koostöökoja tegevuspiirkond, kuhu kuuluvad Raasiku, Aegviidu, Kose ja Anija vald). Antud mõju hindamiseks viin läbi uuringu, mille raames paluksin Teil vastata alljärgnevatele küsimustele. Uuringusse on kaasatud kõik MTÜ Ida-Harju Koostöökoja tegevuspiirkonna LEADER toetuste projektid, mis on saanud heakskiidu ning on ühtlasi ka käesoleva uuringu alguseks (01.11.2013) elluviidud. Projektide seire on koos vastava uuringu lõpptulemustega ka aluseks Ida-Harju LEADER tegevusgrupi uue programmiperioodi 2014-2020 strateegia koostamiseks.

Küsimustiku täitmise ajal tekkivate probleemide või küsimuste korral võtke julgesti ühendust 56 945 872 (Anni Haavakats).

Taotleja nimi:

Küsimustele vastaja(d):

Kontakt (vajadusel andmete täpsustamiseks):

Taotleja liik:

Taotleja tegevusala:

Üldised küsimused

- 1. Palun hinnake alljärgnevalt 5-palli skaalal elukeskkonnaga (sh keskkond ja inimesed) seotud tegurite probleemsust Teie haldusüksuse tegevuspiirkonnas!**

Keskkonnaga seonduv	Probleemid väga tõsised	Probleemid tõsised	Esineb probleeme	Probleeme esineb vähesel määral	Probleeme pole	Ei oska öelda
1. Teede olukord	1	2	3	4	5	0

(kohalikud sõiduteed)						
2. Varustatus joogiveega	1	2	3	4	5	0
3. Elektrivarustus (katkestused jms)	1	2	3	4	5	0
4. Ühisvesi ja -kanalisatsioon (kvaliteet)	1	2	3	4	5	0
5. Lastehoiu võimalused	1	2	3	4	5	0
6. Iluteenuste kättesaadavus	1	2	3	4	5	0
7. Majutus- ja toitlustuskohtade hulk	1	2	3	4	5	0
8.Sportimisvõimalused	1	2	3	4	5	0
9. Meditsiin	1	2	3	4	5	0
10. Julgeolek	1	2	3	4	5	0
11. Päästeteenistus	1	2	3	4	5	0
12. Vaatamisväärsuste seisukord	1	2	3	4	5	0
13. Ettevõtluse arendamine	1	2	3	4	5	0
Inimestega seonduv	Probleemid väga tõsised	Probleemid tõsised	Esineb probleeme	Probleeme esineb vähesel määral	Probleeme pole	Ei oska öelda
1. Vananev rahvastik	1	2	3	4	5	0
2. Inimeste osavõtlikus	1	2	3	4	5	0
3. Elanikkonna hajutatus	1	2	3	4	5	0
4. Kvalifitseeritud tööjõu olemasolu	1	2	3	4	5	0
5. Teabe olemasolu piirkonna tööjõu nõudlusest ja pakkumisest	1	2	3	4	5	0
6. Ettevõtjate omavaheline koostöö	1	2	3	4	5	0
7. Ettevõtjate ja omavalitsuste koostöö	1	2	3	4	5	0

2. Palun hinnake 5-palli skaalal, kuidas on Teie arvates muutunud aastatel 2010-2013 Teie haldusüksuse tegevuspiirkonnas järgmised tegurid! Palun põhjendage oma hinnanguid!

Hinnatav tegur	Kindlasti vähenenud/ kahanenud	Pigem vähenenud/ kahanenud	Ei ole muutunud	Pigem kasvanud/ suurenenud	Kindlasti kasva- nud	Ei oska öelda
Elanike üldine rahulolu elu-keskkonnaga	1	2	3	4	5	0
Huvitegevuse (huviringid, laagrid jms) kättesaadavus ning sisuka ajaveetmise (üritused jms) võimalused	1	2	3	4	5	0
Piirkonna tuntus	1	2	3	4	5	0
Piirkonna külastatavus	1	2	3	4	5	0
Tervise- ja kultuuriteenuste tarbijate arv	1	2	3	4	5	0
Infoliikumine asumi sees (ka piirkonnas laiemalt)	1	2	3	4	5	0
Koostöö organisatsioonide vahel	1	2	3	4	5	0

3. Palun hinnake alljärgnevalt 5-palli skaalal, kuidas on muutunud aastatel 2010-2013 Teie tegevuspiirkonnas elukeskkonnaga (sh inimesed ja keskkond) seotud tegurid!

Keskkonnaga seonduv	Olukord on muutunud palju kehvemaks	Olukord on pigem muutunud kehvemaks	Olukord ei ole muutunud	Olukord on pigem paranenud	Olukord on muutunud palju paremaks	Ei oska öelda
1. Teede olukord (kohalikud sõiduteed)	1	2	3	4	5	0
2. Varustatus joogiveega	1	2	3	4	5	0
3. Elektrivarustus	1	2	3	4	5	0

(katkestused jms)						
4. Ühisvesi ja -kanalisatsioon (kvaliteet)	1	2	3	4	5	0
5. Lastehoiu võimalused	1	2	3	4	5	0
6. Iluteenuste kättesaadavus	1	2	3	4	5	0
7. Majutus- ja toitlustuskohtade hulk	1	2	3	4	5	0
8. Sportimisvõimalused	1	2	3	4	5	0
9. Meditsiin	1	2	3	4	5	0
10. Julgeolek	1	2	3	4	5	0
11. Päästeteenistus	1	2	3	4	5	0
12. Vaatamisväärsuste seisukord	1	2	3	4	5	0
13. Ettevõtluse arendamine	1	2	3	4	5	0
Inimestega seonduv	Olukord on muutunud palju kehvemaks	Olukord on pigem muutunud kehvemaks	Olukord ei ole muutunud	Olukord on pigem paranenud	Olukord on muutunud palju paremaks	Ei oska öelda
1. Vananev rahvastik	1	2	3	4	5	0
2. Inimeste osavõtlikus	1	2	3	4	5	0
3. Elanikkonna hajutatus	1	2	3	4	5	0
4. Kvalifitseeritud tööjõu olemasolu	1	2	3	4	5	0
5. Teabe olemasolu piirkonna tööjõu nõudlusest ja pakkumisest	1	2	3	4	5	0
6. Ettevõtjate omavaheline koostöö	1	2	3	4	5	0
7. Ettevõtjate ja omavalitsuste koostöö	1	2	3	4	5	0

4. Kui rahul olete Ida-Harju LEADER tegevuspiirkonna ühtse kogukonna tunnetusega piirkonna arendamisel ja elukeskkonna atraktiivsemaks muutmisel? Valige 1 sobiv variant

(1) Väga rahul ; (2) pigem rahul ; (3) nii ja naa ; (4) pigem ei ole rahul ; (5) ei ole üldse rahul

5. Kellega teete Ida-Harju LEADER tegevuspiirkonnas koostööd? Võite valida mitu Teile sobivat varianti!

- (1) Teiste Ida-Harju piirkonna MTÜdega
- (2) teiste Ida-Harju piirkonna ettevõtjatega
- (3) teiste Ida-Harju piirkonna KOVidega
- (4) eraisikutega
- (5) kõigiga
- (6) ei pea koostööd teiste organisatsioonide, KOVide ja eraisikutega oluliseks/vajalikuks
- (7) muu....

6. Kas organisatsioonide vahelises koostöö sujumises esineb probleeme, kui „jah“, siis palun nimetage milliseid?

7. Kui rahul olete koostööga oma tegevuspiirkonnas oleva kohaliku omavalitusega? Valige 1 sobiv variant!

(1) Täiesti rahul ; (2) pigem rahul ; (3) nii ja naa ; (4) pigem rahulolematu
(5) täiesti rahulolematu

8. Palun nimetage 1-2 Ida-Harju Koostöökoja tegevuspiirkonna (Raasiku vald, Kose vald, Anija vald, Aegviidu vald) projekti, mis on ellu viidud LEADER rahastuse toel ja mida võib pidada heaks eeskujuks nii piirkonnas üldiselt kui ka teistele projektitaotlejatele.

9. Millised olid Teie ootused Ida-Harju Koostöökojale sel perioodil? Mis oli Teie arvates hästi ja mida võiks edaspidi veel paremini teha?

10. Millised on Teie kui projektitaotleja ootused uueks LEADER programmiperioodiks 2014-2020?

11. Kuidas on Teie arvates parim tagada organisatsioonide ja projektide suurem jätkusuutlikkus?

12. Kas Teie arvates on sõltuvus projektitoetustest probleem? Palun põhjendage!

PROJEKTIPÕHINE KÜSIMUSTIK

Hea projektitoetuse taotleja!

Antud küsimustik on projektipõhine. Palume vastata konkreetselt projektist lähtuvalt!

NB! Kui Teil on elluviidud projekte ROHKEM KUI ÜKS, siis palun vastake eraldi ka teiste projektide kohta. Peale iga eraldiseisva projekti täitmist vajutage kõige all nuppu "SUBMIT" (eesti k. esita) ja seejärel "SUBMIT ANOTHER RESPONSE" (eesti k. esita teine ankeet).

Projektide seire on koos vastava uuringu lõpptulemustega aluseks Ida-Harju LEADER tegevusgrupi uue programmperioodi strateegia koostamiseks.

Küsimustiku täitmise ajal tekkivate probleemide või küsimuste korral võtke julgesti ühendust 56 945 872 (Anni Haavakats).

Projekti nimi:
Taotleja:

Projekti põhieesmärgid:

Projekti tegevused (kõik eraldi):

Projektist kasusaajad (otseste kasusaajate hinnanguline arv):

Kas tegemist oli noorte poolt algatatud ja elluviidud projektiga: JAH /

Kas tegemist oli noortele suunatud projektiga: JAH / EI

Kas projektist otseselt kasusaajad olid noored: JAH / EI

- 1. Projekti tulemused (nii numbrilised, taotleja enda hinnang, võimalik foto- ka videomaterjal projekti tegevuste kohta):**
- 2. Millised probleemid esinesid taotlejal projekti käigus?**
- 3. Kas Teie projekt on huvitegevuse kättesaadavusele või sisuka ajaveetmise paranemisele kaasa aidanud? Valige 1 sobiv variant!**

(1) projekt on aidanud kaasa ainult huvitegevuse kättesaadavusele

(2) projekt on aidanud kaasa ainult sisuka ajaveetmise võimalustele

(3) projekt on aidanud kaasa nii huvitegevuse kättesaadavusele kui ka sisuka ajaveetmise paranemisele

(4) projekt ei ole huvitegevuse kättesaadavusele ega sisuka ajaveetmise paranemisele

kaasa aidanud

Palun põhjendage oma vastust, kui valisite vastusevariantide hulgast 1-3!

Põhjendus:

4. Kas Teie poolt ellu viidud projekt on Ida-Harju LEADER tegevuspiirkonna tuntuse kasvule kaasa aidanud? Valige 1 sobiv variant!

- (1) on piirkonna tuntuse kasvule kaasa aidanud
- (2) ei ole piirkonna tuntuse kasvule kaasa aidanud

Palun põhjendage oma vastust, kui valisite vastusevariandi 1!

Põhjendus:

5. Kas Teie poolt ellu viidud projekt on Ida-Harju LEADER tegevuspiirkonna külastatavusele kaasa aidanud? Valige 1 sobiv variant!

- (1) on piirkonna külastatavusele kasvule kaasa aidanud
- (2) projekt ei ole piirkonna külastatavusele kasvule kaasa aidanud

Palun põhjendage oma vastust, kui valisite vastusevariandi 1!

Põhjendus:

6. Kas Teie poolt ellu viidud projekt Ida-Harju LEADER tegevuspiirkonna tervise- ja kultuuriteenuste tarbijate kasvule kaasa aidanud? Valige 1 sobiv variant!

- (1) on piirkonna tervise- ja kultuuriteenuste tarbijate arvu kasvule kaasa aidanud
- (2) ei ole piirkonna tervise- ja kultuuriteenuste tarbijate arvu kaasa aidanud

Palun põhjendage, kui valisite vastusevariandi 1!.

Põhjendus:

Loodud töökohad

7. Kas Teie projekt on aidanud kaasa töökohtade loomisele/säilitamisele piirkonnas?

JAH / EI

8. Kui vastasite küsimusele „jah“, siis vastake järgnevatele küsimusele:

8.1 Millal Teie projekt lõppes? Nimetage kuu ja aastaarv!

8.2 Millal loodi/luuakse töökoht/töökohad?

8.3 Tooge välja osalise ajaga töökohtade ning täisajaga töökohtade arv, mis on antud projekti käigus loodud/veel loodav. Palun märkige punktiirile sobivad arvud!

- (1) Osalise ajaga loodud töökohtade arv
- (2) täisajaga töökohtade loodud arv
- (3) osalise ajaga loodav töökohtade arv
- (4) täisajaga töökohtade loodav arv

8.4 Kas loodud/loodav töökoht/töökohad on sobiv(ad) ka naistele? JAH / EI

Lisa 4

Üldtegurite muutus Ida-Harju Koostöökoja Leader tegevuspiirkonnas valdade lõikes 2010-2013, %

Näitajad	Vald	Kindlasti vähenenud	Pigem vähenenud	Ei ole muutunud	Pigem kasvanud	Kindlasti kasvanud	Ei oska öelda	Kokku
Elanike üldine rahulolu elukeskkonnaga	Aegviidu	0	0	0	29	71	0	100
	Anija	0	0	14	71	14	0	100
	Kose	0	0	17	78	6	0	100
	Raasiku	0	8	8	69	15	0	100
Huvitegevuse (huviringid, laagrid jms) kättesaadavus ning sisuka ajaveetmise võimalused	Aegviidu	0	0	0	57	43	0	100
	Anija	0	14	14	71	0	0	100
	Kose	0	0	11	39	44	6	100
	Raasiku	0	8	8	38	31	15	100
Piirkonna tuntus	Aegviidu	0	0	0	43	57	0	100
	Anija	0	0	29	43	29	0	100
	Kose	0	0	17	39	44	0	100
	Raasiku	0	8	15	46	31	0	100
Piirkonna külastatavus	Aegviidu	0	0	0	57	29	14	100
	Anija	0	0	14	57	14	14	100
	Kose	0	0	17	50	33	0	100
	Raasiku	0	8	23	38	23	8	100

Lisa 4 järg

Näitajad	Vald	Kindlasti vähenenud	Pigem vähenenud	Ei ole muutunud	Pigem kasvanud	Kindlasti kasvanud	Ei oska öelda	Kokku
Tervise ja kultuuriteenuste tarbijate arv	Aegviidu	0	0	0	57	29	14	100
	Anija	0	0	14	29	43	14	100
	Kose	0	0	11	39	50	0	100
	Raasiku	0	8	15	38	23	15	100
Infoliikumine asumi sees (ka piirkonnas laiemalt)	Aegviidu	0	0	29	71	0	0	100
	Anija	0	0	29	57	14	0	100
	Kose	0	0	17	61	22	0	100
	Raasiku	0	15	38	38	0	8	100
Koostöö organisatsioonide vahel	Aegviidu	0	0	0	86	14	0	100
	Anija	0	0	14	57	29	0	100
	Kose	0	0	22	56	11	11	100
	Raasiku	0	0	38	38	8	15	100

Lisa 5

Elukeskkonnaga seotud tegurite muutus Ida-Harju Koostöökoja Leader tegevuspiirkonnas valdade lõikes 2010-2013, %

Näitajad	Vald	Olukord on muutunud palju kehvemaks	Olukord on pigem muutunud kehvemaks	Olukord ei ole muutunud	Olukord on pigem paranenud	Olukord on muutunud palju paremaks	Ei oska öelda	Kokku
Teede olukord (kohalikud sõiduteed)	Aegviidu	0	0	0	29	71	0	100
	Anija	14	14	57	14	0	0	100
	Kose	0	11	0	67	17	6	100
	Raasiku	15	31	15	38	0	0	100
Ühistransport	Aegviidu	0	0	0	57	43	0	100
	Anija	0	14	57	14	0	14	100
	Kose	0	0	22	44	6	28	100
	Raasiku	0	15	23	46	8	8	100
Varustatus joogiveega	Aegviidu	0	0	0	71	14	14	100
	Anija	0	0	14	14	43	29	100
	Kose	0	6	6	50	22	17	100
	Raasiku	0	8	38	31	8	15	100
Elektrivarustus (katkestused jms)	Aegviidu	0	0	14	43	0	43	100
	Anija	0	29	71	0	0	0	100
	Kose	0	0	56	39	6	0	100
	Raasiku	0	0	38	62	0	0	100
Ühisvesi ja -kanalisatsioon (kvaliteet)	Aegviidu	0	0	0	29	57	14	100
	Anija	0	0	0	14	57	29	100
	Kose	0	11	0	50	22	17	100
	Raasiku	0	0	38	38	0	23	100
Lastehoiu võimalused	Aegviidu	0	0	29	43	14	14	100
	Anija	0	0	71	14	0	14	100
	Kose	0	0	17	33	39	11	100
	Raasiku	0	8	0	54	31	8	100

Lisa 5 järg

Näitajad	Vald	Olukord on muutunud palju kehvemaks	Olukord on pigem muutunud kehvemaks	Olukord ei ole muutunud	Olukord on pigem paranenud	Olukord on muutunud palju paremaks	Ei oska öelda	Kokku
Iluteenuste kättesaadavus	Aegviidu	0	0	57	0	0	43	100
	Anija	0	0	71	29	0	0	100
	Kose	0	0	17	28	28	28	100
	Raasiku	0	8	31	23	8	31	100
Majutus- toitlustuskohtade hulk	Aegviidu	0	14	14	71	0	0	100
	Anija	0	0	71	29	0	0	100
	Kose	0	0	28	39	22	11	100
	Raasiku	0	0	38	46	8	8	100
Sportimisvõimalused	Aegviidu	0	0	0	43	57	0	100
	Anija	0	0	57	43	0	0	100
	Kose	0	0	11	56	28	6	100
	Raasiku	0	8	15	54	8	15	100
Meditiin	Aegviidu	0	14	71	0	0	14	100
	Anija	0	14	86	0	0	0	100
	Kose	0	0	39	39	11	11	100
	Raasiku	0	15	54	15	0	15	100
Julgeolek	Aegviidu	14	14	29	29	0	14	100
	Anija	0	29	43	14	0	14	100
	Kose	0	0	56	28	6	11	100
	Raasiku	0	8	62	15	8	8	100
Päästeteenistus	Aegviidu	0	0	14	43	43	0	100
	Anija	0	14	71	0	0	14	100
	Kose	0	6	28	22	22	22	100

	Raasiku	0	0	85	15	0	0	100
--	---------	---	---	----	----	---	---	-----

Lisa 5 järg

Näitajad	Vald	Olukord on muutunud palju kehvemaks	Olukord on pigem muutunud kehvemaks	Olukord ei ole muutunud	Olukord on pigem paranenud	Olukord on muutunud palju paremaks	Ei oska öelda	Kokku
Vaatamisväärsuste seisukord	Aegviidu	0	14	57	29	0	0	100
	Anija	0	0	29	57	14	0	100
	Kose	0	0	33	39	6	22	100
	Raasiku	0	31	62	8	0	0	100
Ettevõtluse arendamise võimalused	Aegviidu	0	0	57	0	0	43	100
	Anija	0	0	71	14	0	14	100
	Kose	0	0	28	44	6	22	100
	Raasiku	0	0	38	23	0	38	100
Vananev rahvastik	Aegviidu	0	57	29	14	0	0	100
	Anija	0	29	57	0	14	0	100
	Kose	0	17	50	6	0	28	100
	Raasiku	0	23	23	15	0	38	100
Inimeste osavõtlikus (aktiivsus)	Aegviidu	0	0	29	71	0	0	100
	Anija	0	0	29	43	29	0	100
	Kose	0	6	28	50	11	6	100
	Raasiku	0	0	62	38	0	0	100
Elanikkonna hajutatus	Aegviidu	0	14	57	0	14	14	100
	Anija	0	0	100	0	0	0	100
	Kose	0	6	50	22	0	22	100
	Raasiku	0	8	62	8	0	23	100

Lisa 5 järg

Näitajad	Vald	Olukord on muutunud palju kehvemaks	Olukord on pigem muutunud kehvemaks	Olukord ei ole muutunud	Olukord on pigem paranenud	Olukord on muutunud palju paremaks	Ei oska öelda	Kokku
Kvalifitseeritud tööjõu olemasolu	Aegviidu	0	29	57	0	0	14	100
	Anija	0	0	71	14	14	0	100
	Kose	0	17	44	22	0	17	100
	Raasiku	0	15	46	15	0	23	100
Teabe olemasolu piirkonna tööjõu nõudlusest ja pakkumisest	Aegviidu	0	0	57	0	0	43	100
	Anija	0	0	43	29	14	14	100
	Kose	0	6	50	33	0	11	100
	Raasiku	0	8	46	23	0	23	100
Ettevõtjate omavaheline koostöö	Aegviidu	0	0	14	57	14	14	100
	Anija	0	0	57	14	14	14	100
	Kose	0	0	28	50	6	17	100
	Raasiku	0	8	23	23	0	46	100
Ettevõtjate ja omavalitsuste koostöö	Aegviidu	0	0	14	57	14	14	100
	Anija	0	0	57	29	0	14	100
	Kose	0	0	28	56	0	17	100
	Raasiku	0	0	15	46	0	38	100

TEEME KOOS

Väljundid	Arv	Sihttase rakenduskavas	Eesmärgi täitmise toetusotsuse alusel	Eesmärgi täitmise % lõpetatud projektide alusel
Toetatud projektide arv kokku	96	70	Sihttase ületatud	77
Toetatud noorte projektide arv	-	30	-	17
Otseste kasusaajate arv	32370	8000	Sihttase ületatud nelja kordselt	-
Tulemused	Arv	Sihttase rakenduskavas	Eesmärgi täitmise %	Märkused
Läbiviidud ühistegevuste arv	31	15	Eesmärgi ületanud	
Noortele suunatud ühistegevuste arv	22	30	73	Tulemus hõlmab ainult uuringus osalenud projekte
Ühistegevuses osalenute arv	17784	2000	Eesmärgi ületanud	Tulemus hõlmab ainult uuringus osalenud projekte
Pärandkultuuri väärtustavate tegevuste arv	15	10	Eesmärgi ületanud	

KODUKANT KORDA

Väljundid	Arv	Sihttase rakenduskavas	Eesmärgi täitmise % toetusotsuse alusel	Eesmärgi täitmise % lõpetatud projektide alusel
Toetatud tegevused kokku	20	20	100	90
Tulemused	Arv	Sihttase rakenduskavas	Eesmärgi täitmise %	Märkused
Rekonstrueeritud, rajatud või korrastatud objektide arv	13	15	87	
Paranenud teenustest ja rajatud objektidest kasusaajate arv	34491	10000	Eesmärgi ületanud	
Ettevalmistatud investeeringuprojektide arv	3	8	38	

TÖÖD JA LEIBA

Väljundid	Arv	Sihttase rakenduskavas	Eesmärgi täitmise % toetusotsuse alusel	Eesmärgi täitmise % lõpetatud projektide alusel
Toetatud ettevõtmised kokku	37	20	Eesmärgi ületanud	50
Tulemused	Arv	Sihttase rakenduskavas	Eesmärgi täitmise %	Märkused
Loodud töökohad	13	25	52	Loodud 8 täisajaga ja 1 osalise koormusega. Juurde loodavad 2 täiskohaga ja 1 osalise koormusega töökohta. Tulemus hõlmab ainult uuringus osalenud projekte.
Uute/paranenud teenuste hulk	10	10	100	Tulemus hõlmab ainult uuringus osalenud projekte
Paranenud ettevõtluste infrastruktuuri objektide arv	4	20	20	Tulemus hõlmab ainult uuringus osalenud projekte
Paranenud/uutest teenustest kasusaajate arv	8048	8000	Eesmärgi ületanud	Otseste kasusaajate arv ankeetküsitluse põhjal
Keskkonnasäästlikkusele suunatud projektid	2	8	25	Tulemus hõlmab ainult uuringus osalenud projekte

THE INFLUENCE OF THE CARRIED OUT LEADER-PROJECTS IN IDA-HARJU COUNTY LEADER-AREA ON RURAL ECONOMY

Anni Haavakats

SUMMARY

This Master's Thesis is written in Estonian and consists of 73(75) pages which includes 8 tables and 8 graphs. There has been 28 sources of literature used in order to compose the work.

The given subject of the Master's Thesis is currently actual topic. The main reason for that is because right now is the period, where most of the people involved with rural area development have to think, how they want to see life in Estonian rural areas in 2020. The main reason to do so is because Estonian Rural Development Plan 2007-2013 (RDP) has come to an end. Including RDP fourth measure, *Leader-measure*, which is directed to cover regional needs through the support of local action groups. To look forward into the future one first has to take a look into the past.

Taking that into account, the author conducted a study in online environment, which aimed to find out, in what direction has the *Leader-measure* been able to influence the rural area development.

To identify the impact, the study involved the whole region (including Anija vald, Raasiku vald, Kose vald, Aegviidu vald) of *Leader-measure*, where *Ida-Harju Leader-measure*, has been carried out all of his projects by the time this study opened (01.01.2014).

In the introduction of the Master's Thesis the author has brought out a hypothesis: the influence of the carried out leader-projects in ida-harju county leader-area on rural economy has had positive effect on rural area development in the region. According to the conducted survey, one can conclude that the hypothesis of the author is truth.

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, olulised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Autor H. Haavakats (allkiri ja kuupäev)

Juhendaja A.Viira, MSc (allkiri ja kuupäev)

Kaitstud hindele

.....
„.....“2014. a.

Lihtlitsents lõputöö salvestamiseks ja/või üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Anni Haavakats
(isikukood 4******)

1. Annan Eesti Maaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud lõputöö
“Elluviidud Leader projektide mõju maaelu arengule Ida-Harjumaa Leader
tegevuspiirkonnas”, mille juhendaja on Ants-Hannes Viira,
 - 1.1. salvestamiseks säilitamise eesmärgil,
 - 1.2. digiarhiivi DSpace lisamiseks ja
 - 1.3. veebikeskkonnas üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgilkuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega
isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Lõputöö autor

allkiri

Tartus, 14.05.2014